

Izhaja, izvenredni ponedeljek, vsak dan št. 1. Uredništvo: ul. — Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopolni naj...
Za inozemstvo mesečno

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov um po 49 cent. osmrtnice, zahvale, poslanca in vabila po L. 1., oglasi denarnih zavodov um po L. 2. — Malt oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L. 2. — Oglasi naročnika in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Naše stališče

V svoji 34. številki z dne 24. avgusta t. l. je «Pucki Prijatelj» pod naslovom «Spasimo naše zadruge» pozival tržaško združeno zvezo, da točno in popolno poroča, kaj da je dosedaj storila glede zamenjave naložb naših zadrug, ki so ostale preko meje. Istočasno je list očital Zadrugi zvezi, da ni storila toliko, kolikor bi bila morala, za dosego izmenjave, in da to podkrepiti, je trdil, da je Goriska Zadruga zveza «hvala neutrudljivemu delovanju poslanca Ščeka» dosegla zamenjavo denarja, dočim da je denar naših istrskih zadrug še danes nezmenjen. Omenjeno bodi, da je «Pucki Prijatelj» pozival Zadrugo zvezo, naj poroča o svojih korakih potem, ko je v št. 13. z dne 30. marca 1922. sam poročal o tozadevnem delovanju omenjenega tržaškega zavoda. Vsled omenjenega poziva je Zadruga zveza v «Edinosti» z dne 29. avgusta še enkrat opisala korake, katere je storila v toliko imenovani zadevi, ter pri tem dodala, da so od poslancev Zadruga zveze, ko so se v maju t. l. mudili v Rimu, prosili posl. Ščeka pismeno in ustno, naj bi tudi on zastavil svoje moči za ugodno rešitev vprašanja, a da je posl. Šček izjavil, da se ne bo potegoval za zamenjavo naložb zadrug, včlenjenih pri tržaški Zadrugi zvezi, ampak samo onih, včlenjenih pri «Goriski zvezi». Obenem je Zadruga zveza izjavila, da se je italijanska vlada branla zamenjati naložbe, sklicujoč se na dejstvo, da je posl. Šček takrat, ko je zahteval zamenjavo zneska 1.800.000 kron za «Gorisko zvezo», izjavil, da je z zamenjavo tega zneska «Goriski zvezi» sploh vprašanje naložb naših zadrug v Jugoslaviji enkrat za vselej za italijansko vlado rešeno in da se ne bo več zahtevala zamenjava.

Na to izjavo Zadruga zveze je poslanec Šček izjavil, da bo dokazal s pismi uradnikov v Rimu, da tisti, ki Zadrugo zvezo ni resnično, a Zadruga zveza je na to odgovorila, da vzdržuje svoje trditve v polnem obsegu. Obenem je prinesla «Gor. straža» članek izpod peresa dr. Besednjaka, kateri je izjavil, da napad na posl. Ščeka zavleče tudi njegove politične prijatelje, ter očital, da je bila lepa priložnost doseči zamenjavo naložb v Genovi zamujena po krivdi tržaških vodilnih politikov. Največ da je zahteval posl. Šček, naj se gre v Genovo. Dr. Besednjak je to zahtevo predložil tudi dr. Wilfanu, kateri pa da je odklonil posredovanje v Genovi. Ko so potem Ščekovi politični prijatelji zvedeli, da je dr. Rybař dosegel zamenjavo denarja za Jadransko banko, čim je postalo naenkrat vse jasno: Dr. Rybař je v upravnem svetu Jadranske banke. «Pucki Prijatelj» je svoje čitatelje informiral v smislu dr. Besednjakovega članka, in prinesel je zraven odprto pismo posl. Ščeka na posl. Stančiča, kjer ga je pozival, naj zapusti tržaške «bankirje» in se ž njim vred poteguje za «ljudstvo» in za zadrugo.

Sledil je nato dolgi odgovor posl. Ščeka v «Goriski straži» z dne 15. novembra t. l., kjer, napadajoč mimogrede na levo in desno, pobija trditve Zadruga zveze ter priobčuje v svojo obrambo neko pismo comm. Rossi-ja. Ker je v tem odgovoru posl. Šček napadel tudi naš list, čes, da se je videlo pri «caferi» Jadranske banke, na kateri strani je «Edinost», namreč «odločno proti zadrugi in v prilog bankam», smo mi na to napado odgovorili na kratko dne 17. novembra t. l., a Zadruga zveza je odgovorila v «Edinosti» z dne 26. novembra t. l., kjer je poudarjala, da sta bila jugoslovenska delegata dr. Rybař in Hacin, ki sta opetovanokrat v Rimu pred dr. Podgornikom, deklarirali Hacin in dr. Agneletić naglasila, da odklanja italijanska delegacija nadaljnjo zamenjavo naložb ravno z izrecnim sklicenjem na izjavo poslanca Ščeka, podano ob zadnji dovoljeni zamenjavi zneska K 1.800.000 cirka, da se zamenjava drugih naložb ne bo zahtevala.

Nato je posl. Šček objavil izjavo «Rojakom», kjer se z ozirom na žalostni položaj našega ljudstva odziva nadaljnji polemiki v časopisju in naproša «Naradni svet», da vprašanje prouči in pravično razsodi. Zadržati podatki te polemike so čitateljem v spominu; podali smo ta kratak «zgodovinski» oris, da bo čitateljem lažje razumevanje in sodba.

Italija

Po volitvah v Milano.

MILAN, 13. Obšinske volitve v Milano so se končale, kakor znano, z zmago nacionalnega bloka proti socializmu in komunizmu. Od 153.646 volilcev je dobil nacionalni blok 87.257 glasov, unitarci 45.311, socialisti 17.271, komunisti 3.291. Zanimiv je izid volitev t. 1920. Od 144.570 volilcev so tedaj dobili socialisti 72.835, blok pa 70.926. Leta 1914. o od 77.584 volilcev dobili socialisti 34.357, blok pa 32.117. Dokler ni bilo razkola v socialistični stranki, je bila zmaga socialistov v Milano zagotovljena. Po razkolu — po razpuščitvi milanske občinske sveta, katerega posle je prevzel vladni komisar, in po prevzetju vlade s strani fašistov, se je moglo predvideti, da bo zmagal nacionalni blok, kateremu so se pridružili tudi «popolari».

Blokovo časopisje slavi zmago, kakršne Milan že zdavnaj ni videl. «Corriere della Sera» pravi, da je ta zmaga osvojila za-

Ko se je dosegla zamenjava denarja za Jadransko banko, so objavili nekateri ljubljanski listi in «Goriska straža» hude napade na dr. Rybařa, čes, da se je potegoval samo za denar bank, da pa je popolnoma prezrl zadrugo ljubljanskih Slovanov, ki so dosti bolj potrebne nego banke. Dr. Rybař je nato v ljubljanskih listih priobčil obrambo, kjer je glede naših zadrug ugotovil, da je bila italijanska vlada vedno na stališču, da more vprašanje izmenjave a-o bankovcev, ki jih imajo primorske zadrug naložene v jugoslovenskih zavodih, le ona sama (torej ne v sporazumu z jugoslovensko vlado) rešiti. Ni res, da bi se b. l. protežirali bančni zavodi proti narodnemu združništvu. Jugoslovenska delegacija je bila pač pooblaščenca se pogajati za reševanje vprašanja o odškodnini za škodo, ki je vsled konverzije a-o bankovcev nastala denarnim zavodom s kapitalom jugoslovenskih državljanov. Glede primorskih slovenskih zadrug kot italijanskih v držav-nopravnem smislu, pa ni imela nobene pravne podlage pa tudi ne pooblastitve, da bi za eventualno koncesijo dala protikoncesijo. K temu je treba pripomniti, da so tri četrtine kapitala Jadranske banke v rokah jugoslovenskih državljanov in da se je jugoslovenska vlada potegnila za pravice teh svojih državljanov, v ostalem pa delila naziranje italijanske vlade, smatrajoč vprašanje zamenjave denarja naših zadrug za notranje vprašanje italijanske vlade. Kljub točno opredeljenemu in za naše zadrug neugodnemu pooblastilu, je jugoslovenska delegacija opetovano zahtevala, naj Italija prevzame zamenjavo a-o bankovcev naših zadrug. Pri tem se seveda ni mogla sklicevati na pooblastilo ali navodila svoje vlade, katere stališče je bilo gori omenjeno, ampak edino-le na neke določbe italijanskih kraljevih dekretov, ki so dovoljevali zamenjavo pod gotovimi pogoji. Italijani so dali obljube, splošne obveze pa niso hoteli prevzeti.

V tem smislu je pojasnil stvar dr. Rybař. Mi smo njegovo obrambo ponatisnili, ker so dr. Rybařa napadali tudi naši listi v Italiji in ker smo smatrali to za svojo dolžnost. Dr. Rybař nam je še vsem v živem spominu, on je posvetil desetletja neumornega dela in truda napredku naše stvari na političnem, kulturnem in gospodarskem polju (ne izvenšči zadruga). Sadove njegovega delovanja uživamo še danes in naše občinstvo ima pravico (iz katere izvira naša dolžnost), da sliši odgovor tega še vedno našega moža, ko je slišalo napade, naperjene proti njemu. Kljub temu, da je to naše stališče edino pravilno in samo ob sebi umevno, in kljub temu, da je dr. Rybař, kateri pač zasluži vero in zaupanje, jasno dokazal, da ga ne zadeva nikakr krivda glede naših zadrug, napadi radi «bankirstva» niso utihli. Nasprotno: očitke «bankirstva» se je raztegnil še na naš list, čeravno mi nismo sploh zavzeli nikakega stališča ampak smo se le kot kronisti oddolžili mozi, ki je za naš juljski narod mnogo širil v svojem življenju in ki med tem narodom uživa spoštovanje. Naše stališče glede «bankirstva» je vsakomur znano in jasno, kdor pozna zgodovino našega lista. Živimo v dobri kapitalističnega režima, v kateri igrajo glavno vlogo banke. Zadrug so tu, da silo in krivico tega režima ublažijo in gre radi tega zadrugam vsa naša podpora. Dokler pa vlada kapitalistični režim, in če se hočemo uveljaviti, potrebujemo tudi banke. In zato smo našo Jadransko banko, ki je za nas mnogo storila na gospodarskem polju, vedno podpirali in jo bomo podpirali. Če bo naš bančni zavod prišel v konflikt z drugim bančnim zavodom, bo imel nas vedno ob svoji strani. Zato smo veseli, da je Jadranska banka dosegla zamenjavo svojega denarja, in ji ta denar iz srca privoščimo. Če pa bi prišlo do spora med interesi Jadranske banke ali bankistkateriga drugega našega bančnega zavoda in med interesi naših zadrug, potem bomo mi vedno odločno na strani naših zadrug.

To je naše stališče, katero, kakor reče, ni, izhaja iz dolgo zgodovine politike tržaških Slovencev in našega lista. Napisi smo ga izrecno za tiste ljudi, ki nočejo videti, kar je jasno.

Rusija

konitum potom Palazzo Marino od usodne okupacije, ki je trajala več let. Milan da meče s sebo z gnusom rdeči plašč svojega poiznanja; uspeh tega volilnega boja da je poraz vsega socializma; italijanski komunizem da ma proti sebi sovraštvo italijanskega proletariata samega.

Nekoliko drugačnega mnenja je «Avanti», ki pravi, da naj se meščanske stranke, ki so pod zaščito fašizma zmagale, le vesele, toda tu je še vedno 65.873 glasov, ki so jih dobile tri protifašistovske liste. To pomeni, da je po volilnem boju, v katerem nam je bila onemogočena vsaka propaganda, sprito koalicije vseh meščanskih strank, s komisarjem na občini in prefektom, ki sta zelo skrbna blokova volilna agenta, v boju brez hudih materialnih nasilstev toda pod oboroženo zasedbo, socialistični proletariati izgubil sprčo t. 1920. samo 100 glasov. Zatoč je pomisliti na nasilstva v nedeljo popoldne, na nezasišano samovoljo policije, ki je bila aretirala pred volitvami nad tisoč volilcev, na veliko vzdr-

žanje od volitev zaradi pomanjkanja «rdečega bloka», se mora sklepati, da so nam skoraj vsi stari volilci ostali zvesti. Zmaga torej, ki mora pustiti trpka usta našim nasprotnikom, ki so sedaj dosegli višek političnega uspeha. Nič ne bo mogel zanikati, da priča 65.873 glasov, ki so izšli skoraj na čudežen način iz volilne žare, da se Milan ni udlonil novi avtokraciji in da se lahko v kratkem masčuje.

Vesti o odpravi kr. stražnikov prenašljive. RIM, 13. (S) Razni listi širijo vest, da bo kr. straža odpravljena. Preuredba policije se proučuje in bo v najkrajšem času izvedena, toda podrobnosti, ki se navajajo, nimajo še nikake prave podlage.

Novi predsednik komisije za čaščenje padlih v vojni. RIM, 13. Ker je sprejel vojno ministrstvo, je moral general Diaz razložiti nezdružljivosti podatki ostavko kot predsednik državne komisije za čaščenje padlih v vojni. Z nedavnim odlokom se je imenoval za predsednika te komisije general Paolo Morrone.

Razpustil je v Casamiccioli. NEAPELJ, 13. Vodstvo napeljskega odseka fašistovske stranke javlja, da je fašjo v Casamiccioli razpustilo, kre so se nahajali v njem elementi, ki so strahovali mirne državljane in se tudi drugače niso hoteli pokoriti smernicam fašizma. Vsi člani omenjenega fašja so s tem prenehali biti fašisti. Nov fašjo se bo obrazoval le iz izbranih elementov.

Nacionalisti zažigali poplarski krožek. CASERTA, 13. Povodom neke demonstracije so nacionalisti v Pignataro Maggiore zažigali tamkajšnji katoliški krožek in pisarno poplarske stranke.

Jugoslavija. Vlada kriza v Jugoslaviji. Sklepi radi. kralne stranke — Poslovna vlada in sodelovanje z demokracijo nemogoče.

BELGRAD, 13. Včeraj dopoldne se je vršila seja ožjega odbora radikalne stranke. Prisostvovali so vsi radikalni ministri. Nikola Pašić je poročal o položaju v demokratskem klubu in o svojih razgovorih s predsednikom kluba Andrijo Radovićem in Svetozarjem Pribičevićem. Po daljši razpravi je blo sklenjeno, da je sestava poslovne vlade nemogoča, enako tudi sodelovanje z demokracijo vsled sedanjega stanja v demokratskem klubu. Pašiću so bile dane svobodne roke za nadaljnje razgovore z direktivo, da skuša pri kralju izposlovati mandat za sestavo volivne vlade. Ta sklep se tolači tako, da hočejo radikalni Pribičevića prisiliti, da razbije demokratsko stranko, kar da je glavni cilj radikalov v sedanjih krizi.

Po seji ožjega odbora radikalne stranke se je okoli 12. ure počel Nikola Pašić na dvor. Vsled tega je nastala vest, da je vrnil kralju mandat. To vest so prinesli vsi poplarski listi. Zvečer se je ta vest demontirala. Pašić je kralju poročal o političnem položaju in o svojih dosedanjih pogajanjih ter skušal kralja prepričati, da mu poveri mandat za sestavo volivne vlade. Kralj na to ni hotel pristati. Ker obhaja kralj danes svojo krstno slavo, je verjetno, da kriza še ne bo rešena.

Dr. Marković — obsojen na dve leti. BELGRAD, 13. Včeraj popoldne ob 3. bi se imela proglasiti obsoba dr. Sime Markovića. Sodisce je že ob 2. uri razglasiло sodo. Dr. Marković je obsojen na 2 leti robije na temelju iste motivacije kakor ostali komunistični voditelji meseca februarja. Dr. Marković je proti obsobi vložil priziv.

Severna razorožitev konferenca brez uspeha zaključena. MOSKVA, 12. Na zaključni seji razorožitvene konference je Litvinov izjavil, da so predlogi Finske, Estonke, Lotvinske in Poljske glede podpisa pogodbe o prepovedi medsebojnega napadanja, glede določitve najvišjega števila v stalnih vojskah in glede sklicanja komisije vojaških strokovnjakov absolutno nesprejemljivi. Vse delegacije so izjavile, da so njihove vlade pripravljene odgovoriti na miroljuben način vsa odprta vprašanja. Nato je Litvinov konferenco zaključil.

HELINGSFORS, 12. Iz Moskve poročajo: Razorožitvena konferenca se je razbila, ker Rusi niso hoteli podpisati pogodbe proti medsebojnemu napadanju prej, preden se karkoli sklene glede vprašanja sklenja oboroževanja poslednje vprašanje so hotele Rusiji sosednje države odgovoriti in predložiti v proučevanje posebni komisiji, in sicer po podpisu pogodbe proti medsebojnemu napadanju.

Silen potres na Japonskem. OSAKA, 12. V Kinši je bil silen potres. Ranjenih je kakih 25 oseb. Sunki se nadelujejo. Ognjenik Uncon, šest milj oddaljen od Nagasaki, bruh. Prebivalstva se je polastil silen strah, ljudje beže.

Poljska. Izgredi po izvolitvi predsednika poljske republike. — Splošna stranka v Varšavi.

VARŠAVA, 13. Vsled demonstracij demokratskega izvršitelja novega predsednika so socialistični delavci prišli proti-

demonstraciji. Prišlo je do hudih spopadov, tekom katerih je bilo ranjenih nad 30 oseb. Poveljniki policije je bil odstavljen in izročil sodišču pod obtožbo, da se ni briga za javni red. Minister notranjih stvari Kamijonski je predložil svojo demisijo. Njegove posle je prevzel minister Darowski, ki je objavil proglas, v katerem poziva prebivalstvo na mir. Napovedal je stroge varnostne ukrepe. Parlamentarne skupine raznih strank so sklenile izdati na prebivalstvo proglas, v katerem ga bodo pozvale na spoštovanje ustave in ohranitev miru. Izvršilni odbor socialistične stranke je proglasil splošno stavko v Varšavi, ki bo trajala 12 ur.

Podrobnosti o izgredih v Varšavi.

BERLIN, 13. Iz Varšave poroča «United Telegraph» o nemirih ob priliki izvolitve novega državnega predsednika Narutowicza, da so ti nemiri bili nekaj puč desničarskih strank. Polanski desnice so ostentativno izostali od včerajšnje seje sejma. Na cestah so bili zbrani dijaki in velika množica, ki so zasedli dohod k parlamentu ter hoteli preprečiti, da bi poslanci levice mogli priti v zbornico. Demonstranti so v raznih trgovinah in vezah zadržali mnogo poslancev levice ter jih preprečili. Vendar pa se je precejšnjemu številu poslancev posrečilo priti v parlament, kjer je bila izjava novega državnega predsednika sprejeta z velikim odobravanjem.

Med temi dogodki pred in v parlamentu je bil v mestu uprizorjen desničarski puč, ki ga je, kakor se splošno govori, povzročil general Haller. Med dijaki in delavci je prišlo na več tržih do krvavih spopadov. Bilo je več mrtvih in ranjenih. V mnogih ulicah so bile postavljene barikade. V kolikor se da pregledati položaj, se je poizkus, terorizirati parlament izjalovil.

Kakor se poroča uradno, sta vojaštvo in policija sinoci zopet vzpostavila red in mir. Pri krvavih spopadih med demonstranti in delavci so bili 4 mrtvi in 10 težko ranjenih. Med ranjenimi je tudi socialistični poslanec Piotrowski. Demonstranti so prepleli tudi več poslancev ljudske stranke, tako n. pr. poslanca Anusza in Szydłowskega.

Grška. Podaljšanje jugoslovenske pogodbe z Grčijo?

ATENE, 13. Kakor javljajo listi, se je srbsko-grška pogodba, ki poteka 16. maja 1923., molče podaljšala za eno leto. Rumunija, Jugoslavija in Grčija bodo tvorile po vestih listov južno skupino Male antante.

Anglija. Po londonski konferenci. — Slabi izgledi za konferenco v Parizu. — Protest Male entente.

LONDON, 13. Londonska konferenca je končala in zastopniki zaveznikskih držav so se razšli, toda ostalo je nekoliko trpko razpoloženje kakor po dogodku, ki ne obeta nič dobrega. Nekateri listi se tolažijo čes konferenca je imela vendarle en uspeh: končala se je, ne da bi bila dala povod za razpad entente. Slaba tolažba, res, če je ententa prišla že tako daleč, da se njeni državniki zadovoljujejo s tem, da z umetnimi sredstvi daljšajo življenje svojih bolnih zvezil. Toda, ali je res ententa že tako daleč? Če se pomisli na mednarodni položaj držav, ki jo sestavljajo, se zdi ta domneva vsaj pretirana. Sedanji mednarodni položaj je tak, da naravnost sli v enotno fronto te države, ki so ogrožene na vseh straneh. Anglija, ki ima že doma dovolj dela z upornimi elementi, zasleduje s skrbjo gibanje v svojih kolonijah, ki spričo simpatij, s katerimi ga spremljajo Rusija in Turčija, ne obeta nič dobrega. Francija je globoko prepričana, da ji bo Nemčija nekega dne vrnila z obrestmi sedanje klofute in dela z vsemi močmi, da bi ji to za čim daljšo dobo onemogočilo. Obsojena je na večno stražo na svoji vzhodni meji, za katero se sistematično in vztrajno pripravlja masčevanje. Šola, umetnost, sport, tovarna, sploh vsa Nemčija vzgaja nemško ljudstvo v mržnji proti Franciji. Francoskim kolonijam grozi razen tega ista nevarnost kakor angleškim. Nova Turčija si je postavila za nalogo osvoboditi muslimansko ljudstvo od tujeja jarma in to gibanje bo zadelo prej ali slej tudi ob interese Francije, ki doslej spretno balancira med Turčijo in Anglijo. Da Italija še najbolj potrebuje svojih zaveznikov, ni treba še posebej dokazovati. Neprestano opozarjanje predstavnika «nove Italije» Mussolinija na rusko-nemško-turško nevarnost, govori dovolj jasno, tem bolj, ker prihaja od strani, od katere se res ni pričakovalo, da ji bodo tako na srečo... angleški in francoski interesi in ohranitev zveze z zavezniki. Mussoliniju, ki je takoj ob nastopu svoje vlade povedal vsemu svetu, da bo postavil zavezniškom alternativo: ali popolno upoštevanje Italije ali razpad entente, ni padlo niti od daleč na um, da bi udeležil ta svoj načrt sedaj, ko je Anglija, v Londonu, vlnudno odklonila zahtevo po brisanju svojih terjatev.

Ententa doslej torej ni v nevarnosti glede svojega obstoja, pač pa glede odškodnine, ki jo ima dobiti od Nemčije. Če se hoče dobiti od Nemčije vsa zahtevana odškodnina, se mora Nemčija gospodarsko dvigniti, toda tega ravno zavezniki nečejo. Če pa se hoče Nemčiji odškodnina znizati, se ne morejo plačati dolgov Ameriki, in tega zopet Amerika doslej neče. Tako se zavezniki vrte v slepem krogu, iz katrega ne bodo izšli, dokler jim Amerika ne odpre vrat. Usoda, ki jo je doživela konferenca v Londonu, čaka neizogibno tudi prihodnjo konferenco, ki se ima sestati januarja v Parizu. Nasprotno: vse kaže, da se bo morala konferenca v Parizu boriti s še večjimi težko-

čami nego sedanja v Londonu. Francija bo s svojo zasedbo Porenja — Poincaré zagotavlja, da namerava zasesti samo Hessen in Bochum — še bolj zapletla položaj. Spor z Nemčijo se bo poostil do skrajnosti in bo imel prav lahko za posledico nepredvidljive dogodke. Toda tudi brez ozira na poostritev francosko-nemškega spora bodo težkoče večje. Naj se omeni le nastop Male entente, ki je poslala londonski konferenci odločen protest proti izključitvi zastopnikov Male entente od londonske konference. Mala ententa zahteva, da se odškodninsko vprašanje ne rešuje brez nje. Zanimivo je z ozirom na politiko Italije, da je Mussolini nastopil za znizenje nemške odškodnine, obenem pa zahteval, da se odškodninska svota, ki jo dolgujejo Avstrija, Madžarska in Belgarska, ne zmanjša. Italiji gre namreč od te odškodnine večji del — Predznaki za novo konferenco v Parizu niso torej najboljši.

Nemčija. Manifestacija nemških sindikatov proti versailleski pogodbi.

BERLIN, 13. Voliova agencija javlja: Tekom demonstracije vseh nemških sindikatov je bila odobrena resolucija, v kateri se poudarja, da smatrajo nemški sindikati za glavni vzrok vedno hujšim razmeram v Nemčiji versaillesko pogodbo, ki temelji na domnevi, da je edino-le Nemčija kriva vojne. Mirovna pogodba s svojimi neizpolnjenimi zahtevami in z bremenom, ki ogrožajo obstoj vsega nemškega ljudstva, se mora revidirati, da se omogoči Nemčiji življenje. Zastopniki sindikatov izjavljajo, da zahtevajo znizenje odškodninske svote, tako da bo znosljiva in izjavljajo, da so v mejah zmognosti pripravljene sodelovati na obnovi Evrope. Zahtevajo razen tega odprete tajnih arhivov vseh držav, ki so se udeležile vojne in zagotavljajo končno prebivalstvu v Porenju in saarski kotli svojo neomajno zvestobo. Tej resoluciji se je pridružio veliko število društev, tako da jo ta manifestacija dobila značaj protesta nemškega naroda proti versailleski pogodbi.

Nemški predlogi zaveznikom.

BERLIN, 13. Pismo o reparacijah, ki ga je poslal kancelar Cuno angleškemu ministrskemu predsedniku Bonar Lawu, spremi, je priloga, katere vsebuje nemške predloge za definitivno rešitev reparacijskega vprašanja. Državna vlada poudarja svoje dobro voljo stabilizirati marko z lastnimi sredstvi, izraža upanje, da ji bo pomagal tuji kapital, zahteva primarno sistemizacijo davčev in enakost Nemčije nasproti drugim državam, kar se tiče trgovinskih odnošajev. Vrh tega zahteva kancelar nadomestitev iz versailleske pogodbe izvršajočih obveznosti z notranjim in vnanjim posojilom. Večji del tega posojila bi se porabil za plačanje nemških obveznosti. Vlada Reicha je pripravljena stopiti z zavezniki v pogajanja, da zagotovijo izvršitev tega načrta, po katerem bi se notranje posojilo, katero bi dajalo k večjemu 4% obresti, porabilo za nakup žrnosloveskih deviz po dnevnem tečaju dolarja v Amsterdamu, Londonu, New-Yorku, Cürichu itd. Polovica skupička se bo dala na razpolago blagajni reparacijske komisije, drugo polovico si obdrži Nemčija, pred vsem za stabilizacijo marke. Istočasno bi nemška vlada lahko emitirala za 3. milijarde zakladnih bonov v zlatu, zajamčenih po dohodkih iz carine. Celokupni znesek bi se izplačal reparacijski komisiji. Vlada predlaga konečno dveleten moratorij in za vsako milijardo notranjega posojila, izplačano reparacijski komisiji, še na daljnji moratorij 1 leta.

Turčija. Optimizem Mustafe Kemal paše glede konferencie v Lausani.

PARIZ, 13. Listi javljajo iz Angore: Mustafa Kemal paša, ki doslej ni izrazil svojega mnenja o pogajanjih v Lausani, se je danes omejil na izjavo, da si ni ustvaril jasne slike o konferenci. Izrazil je svoje obzaloževanje zaradi tega, da se je razprava na konferenci tako razširila, vendar pa je poudarjal, da upa, da bodo zavezniške vlade srejele stališče turških nacionalistov. Danes se je vršila seja ministrskega sveta, ki je trajala nekoliko ur in na kateri so se razpravljale o zadnjih brzojavkah Izmet paše.

VOLILNI IMENIKI so izloženi na vpo-gled v ul. Sanità 25, II. nadstr. soba 34 le DO 15. T. M.

Volilci! Priprčajte se čimprej, ali ste vpisani! Kdor ni vpisan, naj vložil takoj reklamacijo.

Ne čakajte zadnjega dne!

Za vse informacije se je obrniti na urad Političnega društva «Edinost» v Trstu, ul. S. Francesco 20, I.

NASI DIJAKI STRADAJO. — SPOMI, NJAJTE SE POVSOD IN VEDNO DI-

JASKE MATICE!

Po zboru štirih v Londonu

Odkodninsko vprašanje in z njim gospodarska obnova Evrope je eno najbolj perečih vprašanj splošnega evropskega značaja od podpisane versailleske pogodbe sem. To vprašanje, ki je na prvi pogled zgolj gospodarsko, pa vpliva tako močno na politično konstelacijo Evrope, da se njega gospodarski in politični principi stopita v eno. Zakaj, kakor je danes razdrapano gospodarstvo večine evropskih držav posledica političnih dogodkov, ki se kulminirali v svetovni vojni, tako ustvarja sedanji gospodarski položaj in razni načini v njega reševanju nove politične struje, smerice, novo politično grupacijo narodov in držav. Zato je vsako večje gospodarsko vprašanje obenem politično vprašanje in valed tega splošno-evropsko.

Koliko se je že razpravljalo in pisalo o tem nesrečnem odkodninskem vprašanju, koliko konferenc se je že vršilo, (in koliko se jih bo še), pa nobenega rezultata.

Evropska javnost spet priliko prisostvovala kakemu poskusu, ki se je popolnoma ponestril. Najvišji svet, sestojč iz ministrskih predsednikov Anglije, Francije, Italije in Belgije je zopet zboroval v Londonu. Sedanje zborovanje je bilo zanimivo, ker sta Anglija in Italija zastopana v obeh obeh novih ministrskih predsednikih Bonar Lawa in Mussolinija. Lloyd George, predstavnik nekake zmerne struje, je šel s politične pozornice, a na njegovo mesto je stopil Bonar Law. Vzporedno s padcem Lloyd Georgea gre padec liberalne vlade v Rimu, katere smerice zunanje politike so bile bolj za angleško tezo nego za francosko. Gotovo je, da se ni dosedaj nobena italijanska vlada postavila odločno na nobeno stran v vedno se ponavljajočih sporih med Anglijo in Francijo. Vse te vlade so stale na »ekvilibrističnem« stališču in če so po interesih in simpatijah bile več na strani Anglije nego Francije, vendar si niso nikoli upale pretrgati vezi s Francijo in so zato večkrat z raznimi »injekcijami« pomagali bolehamu italijansko-francoskemu prijateljstvu na nože.

To stališče dosedanjih italijanskih vlad je zelo umljivo. V notranjosti razdrapanega država, ki jo je svet splošnega smatral za bližnji boljševijski plen, pozneje pa za državo anarhično vsled fašistovske gverile, ni imela nobene energične vlade na čelu, ki bi si upala z železno roko vzpostaviti mir in red v notranjosti in povzdigniti tako ugled države na zunanje. Večni zakuhani parlamentarni boji so notranjo zmedo še povečali in Italija je bila takorekoč brez vlade, dokler ni prišlo, do česar je moralo priti. Degenerirani liberalizem se je moral umakniti novi sili in tako je stopil na pozornico diktator Mussolini.

Z Mussolinijevim nastopom, ki si je pridržal najvažnejše ministrske portfelje, torej tudi onega zunanjih zadev, je takozvana zmerna tendenca zapadnih politikov doživela precejšen sunk na desno. Mussolini je za jasnosti in proti dvomom kakor on večkrat poudarja, zato ne more nobenega presenetiti njegov nastop proti Nemčiji, ker se tiče odkodninskega vprašanja.

Vkljub raznim dementijem, pa zopetnim popravkom, je danes jasno, da sta se Francija in Italija v toliko sporazumeli, da bo Mussolini pomagal francoski tezi, ki je brezpogojna izpolnitev versailleske pogodbe od strani Nemčije ali pa represalije. In te represalije so okupacija Porenja, ki strši danes vso evropsko javnost.

Ravno ko se je sestal omenjeni najvišji svet k zeleni mizi, se je oglašil Lloyd George z vrsto člankov, v katerih dokazuje pogubnost reakcionarne francoske zunanje politike ter dolži Poincaréja, da noče sporazuma, ampak da zastopa takozvano strujo francoskih aneksnistov, ki hočejo priključiti Porenje francoski državi. Ti članki so vzbudili veliko pozornost tako v angleški kakor tudi v francoski javnosti. Očitno so imeli namen ovirati delovanje sedanje zborovanja štirih ter diskreditirati Poincaréja pred angleško javnostjo in tako indirektno oslabilo pozicijo Bonar Lawa, če bi hotel ugoditi francoskim težnjam glede Nemčije.

Toda kakor je bilo predvidevati, se je končal zbor štirih brez zaključka in nadaljeval se bo, kakor potrjujejo nove vesti v Parizu, začetkom januarja 1923.

Iz poteka te konference se da sklepati, da se blizu odkodninsko vprašanje odločitvenemu trenutku, to se pravi, Nemčija se bo slej ko prej, upravičeno ali ne, branila plačevanju odkodnine in Francija si bo v eni ali drugi obliki priključila nemške dežele ob Renu, ki predstavljajo največje bogastvo in najjačjo gospodarsko silo Nemčije.

Srditi dvoboj med Poincaréjem in Lloyd Georgeom je prbil v sladko časo zmage veselice se francoskega imperalizma precej grenkobe, zakaj Lloyd George šteje še vedno mnogo v angleški javnosti in dober del angleške javnosti je odobral in odobraval njegovo popustljivo stališče napram Nemčiji, kar se tiče odkodninskega vprašanja. Lloyd Georgesov nastop proti Poincaréju bo temu zelo škodil doma, na angleškem in v vsej evropski javnosti. Francozsko nepopustnost in angleško zmerno stališče ostreje diferencirali, in nastala boja dva tabora. Lloyd Georgesov padec, ki ga je deloma povzročilo tudi odkodninsko vprašanje uleglo Poincaréju in njegovim tovarišem delati še velike sitnosti. Lloyd George ni mogel poprej kot najvišji predstavnik vlade tako brezobzirno napadati svojega francoskega tovariša in nasprotnika, ker ga je vezlo takozvano angleško-francosko prijateljstvo in pa tudi zavestnost. Danes pa, ko je prost vseh obveznosti, si more privoščiti Poincaréja, in to je tudi storil, kakor smo videli. Udaril je krepko in opozoril angleško in evropsko javnost na francoski imperalizem.

Vkljub izpremenjenemu položaju glede novih vlad v Italiji in na Angleškem bo imel Poincaré še trdih bojev prestati, ako bo hotel izvesti načrt francoskih »aneksnistov«, ki se jim gre za razkosanje Nemčije.

Svedba razkosanja Nemčije v tej ali oni obliki je stvar, ki ne zanima samo Francije in Nemčije. Ako se Franciji poreči ta nakana, tedaj je francoska premoč na kontinentu taka, da mora vzbujati resne skrbi in vznemirjenje vse angleške politične javnosti. Angleška politika je vedno stremela za tem, da obstoja na celini politično ravnovesje. Porušitev tega ravnovesja pa je predhodnica nove vojne.

Razkosanje Nemčije pa ne bi imelo samo političnih posledic, temveč gospodarske posledice bi bile še usodnejše. Gospodarsko propadanje nemške države in nemškega naroda bi porušilo tudi gospodarsko ravnovesje v Evropi, ki se danes za silo komaj drži. Obubožanje nemškega naroda bi moralo vplivati na vse sosede države, posebno pa na tado-

strialne in one, ki razpolagajo z velikimi množicami surovin za izvažanje. Med temi državami je Anglija na prvem mestu.

Iz povedanega je razvidno, da ne more nobena angleška vlada prezreti teh okoliščin, in da se mora postaviti po robu pretrkanim francoskim zahtevam. Zatorej je francosko-angleški spor permanenten in za sedaj ni še videti izhoda iz tega zamotanega evropskega vprašanja.

Odkodninsko vprašanje je v tesni zvezi z obnovo Evrope, obnova Evrope pa je v tesni zvezi z obnovo Rusije in z njenim vstopom v evropski gospodarski kompleks. Zato bi se morala vsa tri vprašanja hkratu reševati: obnova Evrope, odkodnina, Rusija so v medsebojni vzročni zvezi. Ako iščejo zapadni imperialisti izhoda iz politične in gospodarske krize v posameznih pretresovanjih zdaj enega, zdaj drugega evropskega problema in to brez sodelovanja dveh največjih in najbolj produktivnih narodov, ki sta ruski in nemški, potem so vse konference a priori obsojene v neuspeh in vse bo ostalo le brezplodno besedičenje.

Metarmorfoze socializma

Nagli in zmagoviti pohod fašizma je pretresel vse politične stranke Italije. V vseh vrstah je nastala zmeda in negotovost. V tem vedenju strank se je izražala vsa idejna razoranost in praznina voditeljev, ki so stali pred novimi dogodki brez jasnih smotrov. Le na ta način si zamoremo tolažiti, kako je mogel ministrski predsednik Mussolini dobiti take večine v obeh zbornicah, dasi je nastopal proti poslancem in tudi senatorjem tako ostro. Le zavest lastne nemoči, pomankanje trdnih nedež in skrajni oportunizem mora ustvarjati take politične niče, nad katerimi je z lahko zavlada Mussolini, ki prav neženkrano vili vladni bič nad vsemi, ki bi le od daleč pomislili na kakšen se tako ublažen odpor.

Tudi razne socialistične stranke in struje so doživle svoj poraz ob Mussolinijevem nastopu. Ta poraz se je izražal in se izražal tudi danes v nadaljevanju razsula socialističnih ustanov. Kakor je znano, se je socialistična stranka na zadnjem kongresu v Rimu razcepila v socialiste in reformiste. V obeh strankah pa so takozvani levitarji in desničarji. Ta okoliščina mora pač skrajno slabiti delovno in odorno silo obeh strank. Je pač fatalno, da se pri vsaki dovršeni ločitvi med levo in desno strupo, ponovi v vsaki novi stranki zopetno cepčenje duhov, ki mora dovesti do novih ločitve.

Tako se je socialistična stranka takorekoč zmrnila od prve cepitve v Livornu v l. 1920. pa do danes.

Nastop fašizma ob času, ko so se reformisti odcepili od preveč »komunistično« pobarvane in nepopustljive stranke večine, je zmesal račune reformistom. Njihov »kolaboracionizem« je doživel sijajen fiasko. Ni čuda, da se dobe v reformistični stranki posamezniki, ki kličejo po zopetni združitvi. Med te spada posl. Baratonio, ki je že napravil tak poskus. Seveda se taki poskusi ponestrijo, ker malo kdo se hoče sprijazniti z mislijo, da bi se lotil krpanja take razgrznjene bajte kot je današnja socialistična organizacija. Prav jasno se vidi, da manjka vere v stvar. Večina nekdanjih socialističnih voditeljev kratkoma ne veruje več v socializem in nastop fašizma jih je tako čimnili, da mečejo kar zaporedoma v koš tekmečne domne marksističnega socializma. V takih okoliščinah skušajo posamezniki rešiti, kar se da rešiti, predvsem materialna dobra nekdanje proletarske stranke. Ideje so šle v koš, toda ostalo je še nekaj »posvetnega blaga«, ki ga je škoda pač več kakor pa idej.

Poglavljari strokovnih organizacij, ki so združene v splošni delavski zvezi, so že za časa zadnjega socialističnega kongresa napovedovali ločitve od politične stranke. In po nastopu fašizma so se ti gospodje prav močno trudili, da izvedejo to operacijo do dobra. In danes ne predstavljajo ti sindikati nobene politične sile več, kajti njihovi voditelji so se odrekli vsaki politiki. Sindikati naj bodo apolitični, to je njih geslo. Toda ta ni še nikakor konec metamorfoze. Pred kratkim je imel glavni zastopnik omenjene sindikalne zveze, Baldesi, pogovor z Mussolinijem, o katerem se je zvedelo, da se je venturilja pri tej priliki možno združitve vseh sindikatov Italije. Predvsem bi se začela izvršiti združitve s fašistovskimi strokovnimi organizacijami. Kaj je na stvari, se še ne ve definitivno, gotovo pa je, da pride do nekakega sporazuma, v katerem bo fašizem prejel levji delež.

Baldesi in njegov tovariš Zaniboni sta bila tudi pri D'Annunziju. To je že tretje romanje socialističnih pravkov k glavnemu pesniku, ki živi mirno ob Gardskem jezeru in bi se na brž že davno ne briga več za politiko, ako bi mu drugi smrtniki ne delali tako težkih pregledov. Sicer pa je precej nemumljivo, čemu to romanje sedaj. Fašizem je dosegel svoj smoter mimo D'Annunzija. Priletni pernik ima brez dvoma velike zasluge za svojo domovino, tudi je njegov ugled še vedno velik, vendar pa je njegov politični vpliv majhen, kakor kažejo baš zadnji dogodki. Eno ima D'Annunzio, kar ga diči pred vsemi: to, da se je znal do sedaj držati nad strankami. V časih, ko se je govorilo o možnosti izpremenitve državne oblike, se je namigovalo nanj kot na bodočega državnega glavarja. To so bile kajpej govorice, morda namenoma v svet vržene, vendar pa je bilo takrat mnogo ljudi, ki so obvažovali D'Annunzija kot roko višje bitje, kateremu je namenjena še na tej zemlji največja čast, ki jo more smrtnik dojeti.

Kakor pa vidimo, je ostalo vse pri govoricah. D'Annunzio se ni gnil iz svoje vile po onem ponorečem generalnem štraku. Tudi je ostal nadstrankar, to pa se pravi isto kot nepolitik. Politik, ki se ne udeležuje v nobeni politični stranki je nezmišeln. Zato je precej nejasno, čemu sta se omenjena dva socialistična poslanca potrudila do njega. O tem obisku je bil izdan komuniké od strani D'Annunzijevega kroga, v katerem se naglašja potreba združitve vseh sindikalnih sil v eno celoto v prosep Italije, naroda in delovnega ljudstva.

Razume se, da so komunisti in Serratičevi vzdignili svoj glas proti taki nameravani spojitvi in da se je vsekaj živalna polemika med prizadevanji strankami in strujami.

Vodstvo Splošne delavske zveze pa je slo še daleč. Da se sindikati popolnoma osvobodijo vsakega političnega »duha«, se mora ločiti omenjena zveza od takozvanih delavskih zbornic. Kakor znano, so pa delavske zbornice temelj sindikalnega življenja. Res je, da so te delavske zbornice po večini upravljane od socialistov in komunistov, ki tudi vodijo vse organizacijsko delo in življenje. Torej imajo te delavske zbornice politično barvo, ki jo pa morajo tudi imeti, če naj obdržijo svoj pomen in naj držijo na akupu delavske množice v

obrambo recimo tudi samo gmočnih zadev delavstva. Kako naj se izvede ta ločitve med delavsko zvezo in delavskimi zbornicami, je seveda težko razumljivo.

Če se ozremo nazaj v politično življenje proletarijskih strank z ozirom na strokovne organizacije, tedaj smo opazili sledeči razvoj: V l. 1919. in l. 1920. opazoma stremenje sindikatov po stopitvi s politično stranko, ki je tedaj predstavljala veliko politično silo v državi. Vsa delavska gibanja, ki so se vodila za dosego gmočnih smotrov delavstva, so dobila iniciativo v politični stranki in v delavskih zbornicah, nakar so sindikati izvršili to, kar se je v stranki in v delavskih zbornicah v principu sprejelo.

Po razcepitvi stranke na livornskem kongresu so bili voditelji sindikatov za še ožjo zvezo s politično stranko in to vesled tega, ker so komunisti naznanili, da bodo pričeli v sindikatih s svojo propagando. V novejšem času, ko so postajali udarci fašizma vedno hujši, so pričeli voditelji Splošne delavske zveze hoditi svoja pota in obračati hrbet stranki, ki je bila v stalni krizi vseh načelnih sporov med Serratičevci in Turatičevci. In tako je prišlo do popolne ločitve v času, ko se je stranka na novo razcepila. In danes streme voditelji sindikatov samo za materialnimi smotri strokovno organiziranega delavstva. Organizacija naj bo sama sebi namen, politični smotri in idealne ideje socializma, to naj ostane leno v arhivu. Tak je danes položaj, z njim je treba računati in skrbeti za vsakdanji kruh.

Od ogromne gmočne in idejne stavbe socializma v Italiji smo prišli do skleda leče, ki jo je treba obraniti za vsako ceno. To so skromni smotri nekdanjih socialističnih gromovnikov, ki so povzročili propad največje in najmočnejše stranke v Italiji. Od vseh velikih obljub in napovedb boljše bodočnosti smo prišli do teh skromnih in malenkostnih zaključkov.

Če je omenjena nameravana spojitve sindikatov za socialiste in socialistične ideje porazna, vendar pa je treba priznati, da ulegne ta spojitve zelo koristilo celumu narodu kot takemu in državi. Razume se, da zadobi fašizem na ta način podlago v najširših delavskih množicah, ki bodo morale slediti novi politiki svojih voditeljev; zakaj sindikati bodo tudi v bodoče pod enim političnim vplivom. In ta vpliv, ki bo prihajal sedaj od zgoraj, to se pravi od vlade same, bo preobrazil vse delavsko gibanje v sindikatih. Doba štrajkov, uporov, anarhije je prešla. Vsi spori glede plač, delovnega urnika, socialnega zavarovanja itd. se bodo morali vršiti le zakonitim putem in mirno. Poleg tega pa si mnogi obetajo, da nastopi resničen in trajen mir v notranjosti, ko se na ta način vpreže v en edini vod večina italijanskega delavstva. Tako slavi fašizem tudi na tem polju svojo popolno zmago, ki je morda pomembnejša za stalnost sedanje vladavine kakor vse dosedanje pridobitve fašizma.

Dr. Aurelio Palmieri

Za sporazum z Italijo

«La vieille Europe s'ennuie» — »stara Evropa se dolgočasi«. Te besede, ki jih pripisujejo Napoleonu Velikemu, bi se morale danes ponoviti morda z večjim povdankom. Velika vojna je nedvomno prinesla znatne dobrine. Toliko po številu majhnih, a po stari kulturi, zgodovinskih tradicijah, delavnosti in sposobnosti v boju za obstanek slavni plemen, ki je vstalo iz smrti v življenje. Despotizem, ki je bil vtelesen v treh gorastih, je padel. Sedaj je bilo potrebno, da se stara Evropa obnovi, da da svobodno razmah energijam novih narodov, novih držav; a zdi se, da se ta stara Evropa dolgočasi nad mirom, pridobljenim z desetimi milijoni žrtev. Nestopano se pojavljajo novi spori in zatemnjevanja njena ozorja. Ti spori, med bližnjimi, sosednimi narodi so, bi rekli, zemljepisna potreba. Na splošno se spori dogajajo med mejaši in ne med oddaljenimi sosedi, kajti med prvimi lažje trčijo drug ob drugega interesi, gospodarski in teritorialni nasprotja. Na nesrečo obstojajo ti spori do danes med dvema narodoma, katerim je Previdnost izročila isto morje in katerih zemlja se razprostira na obeh nasprotni strani ležečih obalah tega morja.

Spor med tema plemenoma je obžalovanja vreden. Izvira iz novejšega časa, kajti Italija je vedno gojila simpatije do slovanstva, tembolj ker je med slovanstvom in italijanskim čuvstvom velika sorodnost in je imela italijanska kultura na umetnost in književnost slovanstvih narodov globok vpliv. A kakor je žalosten ta spor, tako bi bila težka znota, ako bi ga smatrali za nezdravljivega. In jaz sem med tistimi, ki v Italiji trdno verujejo v skorajšnjo likvidacijo spornih vprašanj z Jugoslavijo in v trajen ter plodovit mir med obeh narodoma.

Razlog temu mojemu paradoksu obstoja v tem, da izpremenjeni notranjopolitični pogoji v Italiji omogočajo sedaj sporazum med Jugoslavijo in Italijo. Na prvi pogled bi se zdelo čudno, da naj bi beževiti fašistovski nacionalizem odpravil zamero med obeh narodoma. Vendar sem prepričan o tem, kar trdim.

Vzrok, da se je v Italiji vedno odlagala izvršitev rapsalske pogodbe in dogovora v Sv. Margheriti, je bilo pomankanje močne vlade, ki bi znala brzdati mase, pobijati to, kar Mussolini sam imenuje fašistovski ilegalizem. Z vsem svojim nasiljem je fašizem Italiji ipak prihranil nevarnost boljševiške izkušnje, ki bi jo bila uničila in ob enem ogrozila mir o Evropski. Osvobodilno oblast, je fašizem nehal biti nezakonit čin bo — Mussolini je to jasno izrekel — celotna izvršitev pogodbe, drugi pa sistematična ureditev reškega vprašanja.

Samo moč, kakor je Mussolini, je mogel obvladati fašiste, jih obvezati, da opuste svoja nasilja in jih dovesti do tega, da spočitujejo medsebojno dane obljube v Rapallu in S. Margheriti. In kadar se to zgodi, bo odstranjena največja ovira proti italijansko-jugoslovanškemu prijateljstvu in v medsebojnem zaupanju se bodo moglo ukreniti tiste določbe, ki bodo odstranile ostale vzroke nesoglasja med obeh narodoma.

Mislim, da sodi jugoslovanski časopisje čuvstva italijanskega naroda po nekih bolestnih epizodah, ki so se razvijale na mejah in ki so kot zadnji tresljaji pravih krčev, katere je povzročila vojna. Zanašajoč se na svoje osebné izkušnje, morem zagotoviti, ne da bi se bal zavrniti, da domalega vsi Italijani go-reče zelo najboljših odnošajev z Jugoslavijo, katere smatrajo po svojem zemljepisnem položaju, napredujoči kulturi, energiji svojih prebivalcev in gospodarskih virih za določeno, da se v novi Evropi čudovito razvije. Italija je bila vedno narod, v čigar srce ni nikdar prodrl črni mlazarizem. Trajni mir ji je potreben, ker ji je vojna pustila dolg približno sto milijard lir. Njene meje so sedaj ustanovljene v zmislju njenih težav. Kaj bi ji mogla dati nova vojna? To, česar sedaj potrebuje Italija in sploh cela Evropa, je vsakdanji kruh, rešitev tistih go-

spodarskih problemov, ki razvijajo v masah kali prevrata.

In jaz mislim, da enaka čuvstva prevladujejo v Jugoslaviji. In če je tu ljubezen do miru ter bodo enkrat odstranjene težave, izvršajoče iz odlaganja pogodb, sem prepričan, kakor sem to jasno izrazil v oktobrski »Revue Balkanique«, da bosta oba naroda, sedaj svobodna soseda, imela korist od medsebojne zamenjave intelektualnih in gospodarskih dobrin ter da bosta skupaj delala za novo kulturo, ki jo svetu pripravlja slovanstvo.

Posnemljemo ta članek po ljubljanskem »Slovencu«, ker smatramo kot vneti pristaši jugoslovansko-italijanskega sporazuma za svojo dolžnost, da zabeležimo vsak glas v prilog tega vzvišenega cilja. Moramo pa deloma pritrlditi nekaterim ljubljanskim listom, ki so g. Palmieri očitali gotovo mero površnosti in celo pristranosti. Ta njegova površnost ali celo pristranost se očituje posebno v dejstvu, da je v svojem članku popolnoma prezrl nas Slovence v Italiji, dasi mora biti jasno vsakomur, da ne bo moglo preko vezila, ki ga predstavljamo mi na tem ozemlju, nikdar priti do odnošajev tesnega prijateljstva med obeh jadranskih državama. Glavni most za sporazum med obeh državama so juljski Slovani, in sicer zadovoljni juljski Slovani. — Op. ur.

Dnevne vesti

Na opolzihih poteh. Giuseppe Borghetti je priobčil v tukanjskem »Piccolo« dolg dopis iz Belgrade, v katerem izvaja, kako da mora Italija postopati proti Belgradu. Po zaslugi fašistov da je Italija postala močnejša in bo še močnejša. Mora se odločno postaviti proti jugoslovanski duševnosti ki da je sovražna Italiji. Gospod Borghetti ne pripisuje nobene vrednosti italofilstvu gospoda Ninčiča, ministra Jugoslavije za zunanje stvari. V Belgradu se niso niti najmanj zgražali na tem navideznem italofilstvu, marveč so se smejali. Ninčič je pač le minister Jugoslavije za zunanje stvari, duh dežele pa ni z njim. Ninčič je eksponent le male skupine, ki se lovi le za ministrskimi stolci. Njegove besede da so le — besede! Borghetti je uverjen, da bo — čim bo ratificirana rapsalska pogodba — tudi parlamentarni položaj v Belgradu vs drugacem. Pašić se vzdržuje šele zato, ker noče nikdo drugi prevzeti odgovornosti za to pogodbo. Potem da pride v skupščino drug — jugoslovanski duh, pride hrvaško-srbsko sodelovanje. Vsa ta izvajanja imajo očiten namen, da v italijanski javnosti sejajo nezaupejanje napram jugoslovanski državi. Pri tem svojem prizadevanju pa g. Borghetti tako malenkostno, da se mu vidi kot posebno izdaten dokaz za jugoslovansko propagando v dejstvu, da je žena ministra dr. Žerjaviča iz Lavrentičevih hiše v Postojni in da ta žena vodi jugoslovansko propagando v »Jugoslovanski Matici«. To naj bi bil argument? Dr. Žerjav se je poročil z Lavrentičevo hčerjo v času, ko ni nikdo še sanjal, da bo naša porajna priključena k Italiji! Mari naj bi dr. Žerjav sedaj spodil svojo ženo od sebe samo zato, da bi ga g. Borghetti ne mogel obdolževati protitalijanske propagande? Borghetti očita tudi dr. Žerjavovi, da je v Ljubljani na javnem trgu in v žalni obleki sprejela kralja Aleksandra z napisom »Trste« in »Gorica«. Naš odgovor je kratek: gospa Žerjavova je bila tedaj jugoslovanska državljanka in kot taka je mogla svobodno pozdraviti svojega kralja! Kar se pa tiče tistih dveh pretevnih napisov, ugotovljamo, da so tisti Primorci, ki so bili z gospo Žerjavovo, danes skoro vsi tudi jugoslovanski državljani, Mari pa niso v stikih s Trstom Italijani iz Dalmacije in iz obala Krke? Mi pa ne izvajamo iz tega dejstva nekakih zaključkov na škodo lojalnosti Italije! napram Jugoslaviji!

G. Borghetti vidi tudi, da se Srbi in Hrvatje zblizujejo korak za korakom za skupno pot, a ne v smeri napram Italiji, ampak proti nji! Vprašamo: čemu vse te rekrutacije, in podtikanja, ki dišijo — z navajanjem imena poslanca Lavrentiča — celo tudi po denunciaciji? Mari koristijo tisti dobri stvari, za katere se trudita gosp. Ninčič in g. Mussolini: za ustalitev dobrih odnošajev med Italijo in Jugoslavijo? Kaj bi rekli v Italiji in kako bi mislil vse ostali svet o g. Ninčiču, če bi izjavil: se morem se pogajati z Italijo, ker so se tu ali tam v italijanskem kraljevstvu dogodile kedaj kakke protijugoslovanske demonstracije?! Reklji bi, da je to malenkost, zakrknjen clinek brez vsakega širšega ozorja. G. Giuseppe Borghetti in italijanskim listom bi nujno svetlovali nekoliko več hladne krvi in premišljenosti, da ne bodo metali plamenic v streho, ko treba gasiti na obeh straneh! Naj verujejo, da bodo s tem veliko boljše sužili svoji koristi! Posebno še, ko vendar tudi v Jugoslaviji vedo, kaj se dogaja v Italiji! Nikar ne hodimo po opolzihih poteh!

Gibanje za furlanski preporod. Po koncu svetovne vojne se je začelo med furlanskim ljudstvom videmske pokrajine in na Goriškem živahno gibanje, ki mu je cilj, da obvaruje furlansko govorno prepolavo, ki ji grozi s strani benečanske italijanščine in da povzde na furlanščino na višino književnega jezika. V ta namen so zamislili furlanski rodoljubi sistematično zasnovano gibanje za kulturno osamosvojitve furlanskega naroda. Duša tega gibanja je »Società Filologica Friulana«, katerega eden najpomembnejših članov je prof. Ugo Pellis. Letos je »filologija« začela izdajati slovar »Thesaurus linguae forojulensis« (Zaklad furlanskega jezika) in pripravljajo se tudi razne druge znanstvene razprave o furlanskem jeziku. Poleg tega je izšla tudi v Vidmu furlanska povest »Catinuta«, ki jo je napisal že imenovani prof. Ugo Pellis, nadalje »Canti popolari friulani« (furlanske narodne pesmi) z besedilom in napavi in dr. Po raznih furlanskih krajih se ustanovljajo furlanska kulturna in pevska društva, med tem ko se je na drugi strani začela pojavljati že cela vrsta furlanskih pisateljev, ki so se z uspehom poskušili že v vseh oblikah književne proizvodnje. Kot najvidnejši med furlanskimi kulturnimi delavci naj omenimo Bindo Chiurolo, Ercole Carletti, Bruno Pellarini, prof. Lorenzoni, Vittarello, Zorut, Fruch in dr. Ni dvoma, da se bo požitrovalnemu prizadevanju furlanskih rodoljubov posrečilo, da rešijo svoj jezik pred nevarnostjo, ki mu grozi od benečanske narečja. Mi juljski Slovani, ki smo že po svoji naravi nasprotniki vsakega in torej tudi jezikovnega imperilizma, moremo le s simpatijami pozdravljati to gibanje za furlanski preporod in kulturno povzdigo furlanskega ljudstva na podlagi njegovega lastnega jezikovnega zaklada.

Jezikovno vprašanje na sodnjah v naših pokrajinah. Na tozadevno vprašanje senatorja Zippella — Trentina — je odgovoril ministrski predsednik Mussolini, da vlada »že dlje časa« natančno proučuje vprašanje jezikovne rabe na sodnjah v avrih pokrajinah. Iz različnih razlogov naj se var uredi s primereno zakonodajno odredbo! Za Juljsko Krajino se

je že ustanovila v pokrajinski svetovadni komisiji mešana komisija, ki naj pripravi primerne predloge za uredbo te »ključne zadeve«. Taka komisija se ustanovi tudi za Trentinsko Krajino. Čim se predloži te predlogi, — je zagotovil ministrski predsednik — se nemudoma in v največji skrbjo določi zakonita odredba. Tu bi pripomnili mi, da se ravno od strani jugoslovanskih zastopnikov dosledno izstrajno zahteva, naj zakonodajna uređ jezikovno vprašanje na sodnjah. Vprašali pa bi njegovo ekscepcijo, kako se strinja z navedeno njegovo izjavo dejstva, da posamezne sodnije, ali celo posamezni sodniki kar na svojo roko in samovoljno uveljavljajo spremembe in novotarije in rešujejo to prevečeno vprašanje, čeprav je — tudi glasom izjave ministrskega predsednika — edino le zakonodajna pooblastila za rešitev te »ključne zadeve«. Tudi tem samovoljnost naj bi vlada napravila konec z vsod odločnostjo.

Ob tej priliki naj omenimo še, da so se južno-tirolski poslanci v Rimu zavzeli tudi za stvar sodnih avskultantov. Senator Zippel je predložil int-rpelacijo, zakaj se še ni izvedla juridična sistemacija sodnih avskultantov v novih pokrajinah na podlagi sklepa ministrskega sveta v minulem avgustu? To da je potrebno ne le v interesu posameznih kandidatov, ampak tudi radi neizbežne potrebe dobrega poslovanja sodnij v novih pokrajinah.

Kaj si vse videmski gospodje domišljujejo? Znano je, da vodijo videmski kramarji v družbi s tržaškimi v sedanjem hipu ogroženo borbo za razdelitev Juljske Krajine na dva dela in za priključitev goriškega dela k Vidmu. Povleje za to borbo je izšlo iz videmskega mestnega sveta, katerega je pozneje podprl s posebno resolucijo tudi tržaški mestni svet. Včerajšnji »Popolo di Trieste« je priobčil daljši dopis iz Gorice izpod peresa Vittoria Graziani-ja, kateri vsebuje oster protest proti tej tržaškovidemski zvezi, ki da je v popolnem nasprotju s stališčem goriških fašistov, kateri da so za ohranitev goriške pokrajine v skrajnem obsegu. Ta trditve g. Graziani-ja pa ne odgovarja resnici, kakor se je pokazalo na zadnjem občnem zboru g. fašistovske zveze, ki se je zaključil predsedničinj v Gorici. Na zborovanju ni bila sprejeta nikaka nova resolucija, toda večina je glasno protestirala proti dosedanji politiki vodstva goriškega fašizma, kateremu se je očitalo, da je proti večini delalo za ohranitev goriške pokrajine in proti priključitvi k Vidmu. Ni dvoma, da se je vsled tega nesoglasja položaj videmskih kramarjev znatno oslabil. Ti gospodje hočejo doseči svoj cilj za vsako ceno in zato so razširili svojo propagando iz svoje ožje furlanske domovine tudi na glavno mesto Rim. Znani rimski dnevniki, »La Tribuna« je objavil pred par dnevi daljši dopis iz Vidma, v katerem se opisujejo vse lepote in vse sladkosti velike furlanske pokrajine z Vidmom in Gorico. Priznava, da so z aneksijo Juljske Krajine prišlo pod Italijo dežele, ki so pretežno slovanske, kajti tudi v »Tribuni« čitamo sledeče številke glede narodnosti prebivalstva naših dežel: 1) Trst 214.000 Italijanov, 20.000 Slovanov in 6000 Nemcev; 2) Istra: 158.000 Italijanov, 181.000 Slovanov in 8000 Nemcev; 3) Goriška: 114.000 Italijanov, 209.000 Slovanov in 9000 Nemcev. To slovansko maso je treba premešati in prevrniti, da ne bo znala več, kje ima ne glavno ne noge. To se bo doseglo, ako se napravita ob vzhodni meji Italije dve veliki pokrajini: 1) Trst-Istra (s tržaškimi, sežanskimi in postojnskim krajem) s 693.000 prebivalci, med katerimi 430.700 Italijanov, 244.000 Slovanov in 14.400 Nemcev m. dr.; 2) Furlanska pokrajina ali Furlanija (z Vidmom, ostalim delom Goriške, Idrijo in Trbižem) z 1.005.000 prebivalci, med katerimi 816.000 Italijanov, 198.000 Slovanov in 12.600 Nemcev.

Od take »rešitve« si obetajo videmski kramarji v bodočnosti posebne užitke in posebno sladkosti, ki so jih označili v sledečem ostavku svojega dopisa: »Ta rešitev bi imela poleg drugega tudi to dobro stvar, da bi se spojilo furlansko prebivalstvo videmske pokrajine z goriškimi Furlani, ki so bili do včeraj še Avstrijci, in pa vedno patriotski reziki, terki in šentpeterski Slovenci s Slovenci soške doline, kar bi pripomoglo, da se italijanska narodna zavednost (!) pri prvih osili, a pri drugih porodi. Bivši avstrijski Slovani bi prišli v neposredno dotik z Vidmom, brez vsakega sovražnega čustva, ker niso imeli z njimi nikdar političnih borb, tako da bi se brez odpora podvržli njegovemu vplivu. In to tembolj, ker je Videm dokazal, da je imel vedno veliko izsevanje in poitalijančevalno meč, kakor kaže primer rezikiških, turskih in šentpeterskih Slovencev, katere je znal popolnoma pridobiti za italijansko stvar in napraviti od njih zelo dobre italijanske državljane«.

Vse to si domišljujejo videmski kramarski gospodje. Gospodje so pa pri svojih načrtih pozabili, da so bili naši bratje beneški Slovenci priključeni k Italiji pred 60 leti, ko je bil položaj slovenskega ljudstva popolnoma drugačen.

Od Sv. Ivana. V nedeljo 10. t. m. je priredilo »Solsko društvo« podružnica pri S. Ivanu Miklavžev večer v skromnem pogorišču Narodnega doma.

Za program pri popoldninski prireditvi za otroke je skrbela gđ. Grgičeva. Ta se je moral deloma opustiti zaradi nemirnosti pretekle dni, kateri so bili nadelani kakor slanki in so nestrpno pričakovali prihod Miklavža.

Pri večerni prireditvi za odrasle so bili isto vsi prostori napolnjeni. Za zabavo so skrbeli pevsko društvo »Kolo« M. D. P. od Sv. Jakoba in domači orkester pod vodstvom g. Požarja, katerim naj bo vsem izrečena najtoplejša zahvala za njih poštrevnost.

»Sentjakobska Čitalnica« naznanja svojim članom, da ostane knjižnica v četrtek 14. t. m. zaprta, in to, radi uvrščevanja novodobnih knjig. Sicer pa bo knjižnica poslovala kot običajno vsako nedeljo od 10—11 zjut. in vsak četrtek od 8—9 zvečer. Ob istem času se sprejemo novi člani. Član je lahko vsakdo. Vpisnina znaša 1 lro, a odškodnina za knjige mesečno tudi 1 lro. Vse one, ki še niso vrnilo knjig, a jim je že potekel rok treh tednov, opozarjamo, da to čim prej store, da se izognejo javnemu opominu. Odbor Sentjak. Čitalnice.

Suhoparni izgovori. Nekaj naš prijatelj nam poroča, da je bil pretečene dni po Krasu in Vipavski dolini. Prepričal se je, da se povsod zanimajo za zbirko in prid »Solskega društva« 28. decembra. Večina vasi si je že preskrbela za to potrebne bloke. Tam pa, kjer jih še nimajo želijo, da jim »Solsko društvo« čim prej pošlje. Takim, ki čakajo, da jim »Solsko društvo« pošlje bloke, ne da bi jih naročili, naznanjamo, da brez naročnice se ne pošlje nikomur! Za to nas opravičuje več vzrokov, katere ne maramo navajati. Ne iščite tedaj takih suhoparnih izgovorov in naročite bloke vsi. Naj ne bo nobene naše vasi, ne da bi se 28. dec. pobiralo za Našo decu.

»Naša krlj«. Kot drugo predstavo, ki bo igrana v nedeljo, dne 17. t. m., začel točno ob 5. uri popoldne v dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu, si je Sentjakobska Čitalnica zopet izbrala najljubšega in najbolj razumljivega ljudskega pisatelja Finžgarja. Marsikdo se bo nardirnil čez: Finžgar in zopet Finžgar. Kaj je? Kdo je? Ali nimamo tudi drugih? Tem nezadovoljnim bomo rečeno: Ustregli bomo tudi vam, morda imate prav, imamo tudi druge, toda so težje razumljivi toliko za občinstvo kolikor za naše igralce začelnike. Čitalnica pa stremi po tem, da poda občinstvu v prvi vrsti to, čemur more brez težav slediti. Po tej poti gre Čitalnica toliko pri svoji knjižnici, kolikor s predstavami. Posebno pa se vodstvo dramatičnega odseka trudi biti kot tej težki nalogi, t. j. izuriti in pripraviti igralski ansambl za lahkiimi igrami in stopnjuje prehajali na težje, ter obenem pripravljati občinstvo, da se sorazmerno privadi k pozornosti, ki je potrebna za razumevanje poteka igre. Na uho rečeno, Finžgar ni noben sušnar, ampak genij, ki se s svojo realistično in umljivo sestavo more kosati z vsakim drugim, ter je širši javnosti bolj koristen, kakor pa drugi, ki pišejo le za sebi enake. S temi vrsticami pa ne bomo bili branki pisatelja, ker njegova dela so in bodo, posebno pa za poudelne odre, pravi biser realističnega predstavljanja vsakdanjega življenja. S tem smo hoteli onim nezadovoljnim pojasniti našo nalogu, ki smo si jo našli in naš cilj, ki ga hočemo doseči.

»Naša krlj« je zelo lahko umljiva epizodična igra. Malo petja in godbe vmes pa bi imeli, z Legijonarji in Rokovnjači, troperesno detekcijo narodnih iger iz enega in istega časa, ko je Napoleon hodil po teh krajih. Kakor je razvidno, je snov vzeta iz zgodovine. Finžgar oživlja tiste čase ter z živo besedo in bujnim slikami predstavlja vse one sladkosti in dobrote, ki jih je Napoleon trošil po teh krajih našim pradedom in na katero dobo se še zmiraj nekateri z bridkim veseljem spominjajo. S kakimi sladkostmi je Napoleon sladil življenje našim pradedom? Kot primer naj bo omenjeno le: srednjeveško prisiljevanje k vojakom, kontribucija, revizija živine in živeža, denarja in obleke itd. Vse to nam Finžgar v »Naši krlji« prav mojestro opisuje.

V glavnem se cela igra vrti okrog sledečih oseb: Borštink, župan (ali po francosko maire), njegova hči Jerica, Benard (francoski častnik), in Stefan domaći fant skrivaj in na tačelnih tihoapevc.

Na kratko, Jerica in Stefan sta že izza mladit let namenjena eden drugemu. Vojna, zmaga francoskega orožja je zavzela deželo in tudi Jeričino vas. V to pride francoski častnik Renard, ki se strahno zaljubi v Jerico ter jo z lepa ali z grda hoče imeti, ali Stefan mu je na poti. Zato ga hoče vjeti in sprevesti od doma v vojsko, kar pa se mu ne posreči. Konec je ta, da zmaga naša krlj naš tujo.

Glavne vloge so v dobrih rokah, naj omenimo Borštinka. Je dobroznanega v vlogi Urha iz »Razvalina življenja«, kakor tudi Stefana (g. Vrtovec), znanega Martina iz navedene igre. Jerica (gospodična M. Zakotnikova) in Renard (gosp. Marc), ki se nam bosta prvič predstavila, ter ves ansambl, ki nastopi v več-

jih ali manjših vlogah in ki nam zagotovi popolno sliko.

Pridite in ogledajte si to igro, nobenemu ne bo žal. S tem tudi omogočite Čitalnici izvršitev te zelo težavne naloge in podkrepite dobro voljo našim nadebudnim igralcem-zachetnikom. Na avdient! Otrokom je vstop dovoljen le v spremstvu odraslih.

Za prihodnjo predstavo se je vodstvo dramatičnega odseka Sentjakobske Čitalnice odločilo vprizoriti »Na smrt obsojen« dramatska slika Kaaverja Meška.

Važno! Izšla je knjižica, ki vsebuje vsa navodila in določbe za prejemanje invalidske pokojnine oziroma vzdrževalnih prispevkov starišem, sirotam in vdovam po vojaki, ki so v vojni padli ali izginili. Knjižica ima za prilogo tudi vzorce za vse potrebne slučaje prošnji. »Knjižica za invalide« stane L 250, po pošti 30 stotink več. — Pri pošiljavi po pošti naj se nakaže denar prej. Tudi po povzetju se ne bo pošiljalo, ker so troški nerazmerno večji. Knjižica se naroča pri pol. društvu »Edinost« v Trstu.

Društvene vesti

Srednjsolska organizacija »Zora« priredi skupno z MDP - Sv. Jakob v nedeljo 24. t. m. v dvorani DKD pri Sv. Jakobu božičnico, ki je namenjena naši mladini: in katere dobiček gre v prid srednjsolske organizacije. Opozorjamo na božičnico v prvi vrsti člane obeh sodelujočih društev, kakor tudi vse one, katere je sv. Miklavž le malo obdaroval in one, na katere je pozabil. Področnosti javno pravočasno. — Odbor. M. D. P. - Sv. Jakob priredi 23. t. m. v »Trgovskem domu« v Gorici dramatični večer. Igrata se ob tej priliki dram. - enodejanki »Volkovi« in »Maska vzdravni«. Več v »Goriških vesteh«. — Odbor.

Akad. ter. društvo »Balkan«. Danes ob 20.30 redni sestanek. Eno uro pred sestankom se vrši odborova seja v navadnih prostorih.

Iz tržaškega življenja

Vlomci v stanovanju. — Brezposelno delo. Gospa Ana Panagazzi je šla pred sinočnjim okoli sedme ure obiskat neko svojo znanko; svoje stanovanje v ulici Alcaudi št. 326 je pa pustila brez vsakega nadzorstva. To ugodno priliko so pa uporabili neznani vlomci ter se prikradli v stanovanje. Tam so najprej ogledali položaj, potem so pa »naskočili« neko veliko omaro. Ravno v tistem hipu so pa zaslišali zunanaj na stopnicah moškeho hojo. Tega so se pa tako prestrašili, da so pozabili orodje ter zbežali popolnoma praznih rok. Ponorečena tatvina je bila naznanjena na policiji.

Neznane s krvavo glavo. Bilo je včeraj po noči okoli druge ure, ko je prilomastil na rešilno postajo nekš možakar, ki je stal s težavo na nogah. — tako je bil pijan. Imel je krvavo glavo. Bolniški strežniki so mu jo obvezali; nato so ga vprašali, kako se imenuje. Mož jim je pa odgovoril, da si da raje glavo odrezati, nego da pove kako se imenuje. Nato je želel vsem lahko noč ter šel po svojih poteh.

Avtomobilska nesreča v ulici Kolonja. Včeraj okoli polne se je odigrala v ulici Kolonja težka avtomobilska nesreča.

Sedemletni solareček Marijan Nabergoj se je vračal iz šole proti svojemu domu v ulici Kolonja št. 312. V bližini doma je hotel iti čez cesto. V istem hipu je pa pridrel avtomobil V. G. III. 18 ter ga podrl. Z istim avtomobilom so ga prepeljali v mestno bolnišnico. Tam so ga zdravniški preiskali ter ugotovili, da ima dolgo, nevarno rano na glavi ter druge poškodbe na obeh nogah in rokah.

Samomor neznanca pri Sv. Andreja. Nekateri železnikarji so včeraj popoldne okoli 4. ure na sprehajališču Sv. Andreja zapazili neko mladenko, ki je bila legla na klop ter nekaj naglo izpla. Kmalu se je začela zvijati od bolečin. Železnikarji so jo dali nemudoma prepeljati v mestno bolnišnico, kjer je kmalu umrla. Pri njej niso našli nikakršne listine, ki bi izkazala njeno ime. Stara je približno dvajset let. Na sebi je imela kostanjevo suknjo, črno obleko z belimi črtami, črne nogavice in črne čevlje ter črn svilen klobut. Ima črne lase in črnikasto polt.

Tatovi na delu. Preteklo noč so vdrl tatovi v trgovino Castelleggio v ulici Concordia št. 15 ter odnesli blaga v vrednosti 300 lir.

DAROVİ

Ker ni letos sv. Miklavž obiskal sestrice Vidke, Darinke in Bogdane Černigove v Trstu, darujejo 30 L za božičnico »Solskega društva«. (Čudno se nam zdi, da je šel sv. Miklavž mimo vas, ne da bi se oglašil, ko vas vendar pozna-

mo da ste zelo pridne. Ne obupajte! Bo prihodnje leto radodarnější.)

G. Cjak Jos. iz Kontovela 104 L za razprodane bloke »Solskega društva« 177.55 st.

G. M. B. daroval za božičnico otroškega vrta v Rocolu 10 L. Vsem iskrena hvala! Čisti dobiček prireditve v št. Petru na Krasu v korist »Solskega društva« 300 L. K temu so dodali gosp. A. D. 100 L, V. S. 15 L; družina Vilhar 10 L; Gorjanc 10 L; Skupaj 435 L. Bog živi zavedne Sentpeterce! Naj bi našli mnogo posnemovancev!

G. Ribarič Anton, trgovec daruje »Solskemu društvu« 10 L. Vsem darovalcem naj Bog stotero povrne.

Ubožnemu fondu občine Postojna sta darovala namesto venca na grob pok. gospe Kutin Ivane, matere g. Frana Kutina, župana občine, g. Dovgan Josip znesek lir 30 in g. Grahonja Jurij znesek lir 50.

Vesti z Goriškega

KONCERT V GORICI. Na sobotnem vokalno-instrumentalnem večeru se bo izvajal zelo zanimiv program, ki bo obsegal poleg slovenskih skladb tudi boljša dela iz slovanske in nemške literature. Pojejo se zbori Sattnerja, Mokranjca in Lindova in samospevi »Otroške pesmi« Emilia Adamiča, ki so ravno kar izšli. Igrale se bodo klavirske skladbe Schumannova, Brahmsa, Smetane in Vitezlava Novaka. Skladbe poslednjega se niso pri nas še nikdar izvajale. Vitezlav Novak je danes največji izmed živih čeških skladateljev. Njegove skladbe so kljub modernemu slogu, vse prežete od ljudske duše.

»Miklavžev večer«. G. S. O. v Gorici, ki se je vršil pretekli četrtek, je nad vse pričakovano prelopo uspel. Občinstvo je vsem točkam sporeda sledilo v veselem razpoloženju. Dramatični krožek je uprizoril novo veseligr (šalo), ki jo je spisal po Svatopluku Cechovi pripovedi g. A. Kozman. Ta lepa šala je kot nalašč spisana za zabavne večere naših prosvetnih društev. Pohvaliti moramo vse igralce brez izjeme. Takrat se nam je predstavila na novo diletantka gđ. Marica Pečenko, ki je vlogo Nele izvrstno pogodila. O g. Lojzetu Komljanu se moramo pohvalno izraziti, kajti pogodil je sitnega graščaka, ki se pravi da za ped zemlje z občinsko upravo, naravnost izborni. Videli smo ga že zadnjič v »Navadnem človeku« v vlogi trgovca in reči moramo, če bo Komžanc tako napredoval, da ostane izborni mož našega diletantskega kluba. Ljubime g. Vimpolšek bi moral posebno prave ljubimke scene igrati bolj z verno. Jako dobra sta bila g. Bregant v vlogi kočijaža in gđ. Rutarjeva v vlogi služkinje. Posebno zadnja nam je s svojo prosto in pristno mimiko prav ugaljala. Z eno besedo »Butec Blažek« je dobro uspel. Nalo je g. A. Kozman recitiral prav učinkovito nekaj Gradnikovih pesmi. Zopet je nastopila gđ. M. Pečenková z novim kupletom »Naki fantje«, ki je uspel bodisi vsebinsko, kakor po godbi izborni. Zela je obilo polkave. Salve smeha je bil vzbudila panitoma »Virtuoz«. Sijajen je bil nastop Miklavža. Po vojni je prikratil nastopil Miklavž s tako velikim in lepim spremstvom. Bogato je obdaril »otročice«. V svojem govoru je z lepimi dvotipi pokaral marsikatero hibo Goričanov in pohvalil marljivo društva. Po polnoči se je vršil animiran ples. Pri prireditvi je s koncertnimi in plesnimi točkami sodeloval orkester iz Sežane, katerega priporočamo našim društvom, ker nas je s svojim izbranim godbenim programom presenetil. Gespe ženskega društva v Gorici so pa preskrbele izborni bufet. Res vas čast našim goštem, ki se ne plašijo nobenega truda, le da pomagajo naši siromasti deci in naši mladini. Sploh se je videlo, da je bila prireditelj skrbno aranžirana in zato gre vsa čast prirediteljem, posebno pa našim veselničnim odseka g. Dolfetu Komžancu.

Nepriljetno pa je dirnil vse navzgor incident ob koncu prireditve. V interesu našega naroda upamo, da se slični incidenti v bodoče ne bodo več ponavljali.

Iz Ajdovščine. »Dramatični krožek« v Ajdovščini uprizori v soboto dne 16. t. m. ob 8. uri zv. in v nedeljo, dne 17. t. m. ob 4. uri pop. komedije v treh dejanjih »Morala gospe Dulcke«, ruski spisal Gabriella Zapaljska. Ta komedija ni samo polna dejanja, ki drži gledalce neprestano v napetosti in veselem razpoloženju, ampak je tudi zelo poučna, ker kaže in bica od začelnja do konca neko vrsto napačne moralne vzgoje, ki se, žalibože, še prepoosto izvaja po znanem reku: vidi pezdri v očesu svojega bližnjega, a bruma v lastnem ne vidi. Mladini izpod 16 let ni dovoljen vstop k tej uprizoritvi.

Iz Saponice. Dne 17. decembra ob 2. pop. polnoči bo imelo bralno društvo »Stola« na Srpenci v društveni dvorani redni občni zbor, h kateremu se vabijo vsi člani društva. Zborovanja se lahko udeležijo tudi nečlani, kateri pa nimajo pravice do glasovanja, ako čino prijavili pristopa k društvu vsaj eno uro pred otvoritvijo občnega zbora. — Odbor.

Res je bil na zelo dobrem mestu: glava mu je smelala ob utripajočem ženskem srcu. — »Margarita« je zajel uskočki poglavar. — »Naj bo »Margarita« če si ti Lepi Marke«. — Vzbujajoči se mož si je zares lehkó domisljal na tistem kraju, da je on tisti po gushah okroven kraljevič — ne pa kdo drugi. — Dekle je pridajalo resnobno, na smehljajoč se: »Zato se me ne boj — ne bom te poljubila.« — Omemu pa se je poznalo, da se tega ni preveč bal. — Prijel je dekle za roko ter jo pogledal k sebi. — Milora pa ga je porinila energično nazaj na ležišče, rekot: »Kaj pa misliš? Tale hiša je Margaritina!«

Tedaj se je Uskok zavedel iz svojega polgrada. Kakó sem pa zašel sem? — »Iz boja zna.« — Takol Resi Saj sem v Frankopanskem si se rešil po morju. — Na to si je poglavar pokrtil obraz z dlanjo: »Iz boja! Iz neupšehal iz porazal! — Milora je menila, da joče, in zato se ji je jako smilil. — Stiskala se je k njemu, da bi ga tolažila: »Ne žaluj! Bodi mož! Ne jokaj! Vidiš, da tudi jaz ne jočem. Jej pa pij! Pripravila sem ti dobro pojedino.«. Reki je prinela predenj, kar je bila le zanj skuhala in spokla, držala je sklado na kolenih, med tem ko je on ležal jedel, ter se je radovala, kako poželjivo pozira nčone jedi, kako se prazni sklado do dna. Potem mu je dala piti vina iz putrika (»buce«). Nato mu je sedla k nogam, vzela njegova kolena med svoje roke ter mu dejala: »Zdaj pa le povej, kaj se ti je primerilo!« — Uskok se je oprl na komolce ter rekel: »Nemci in Lahi so prišli nad nas s tisoč ladjami; mi smo imeli samo sto čolnov. Njihove so bile galere, naše pa le barčice. Bilo jih je dvajset proti enemu. (Dajaj).

— Res je bil na zelo dobrem mestu: glava mu je smelala ob utripajočem ženskem srcu. — »Margarita« je zajel uskočki poglavar. — »Naj bo »Margarita« če si ti Lepi Marke«. — Vzbujajoči se mož si je zares lehkó domisljal na tistem kraju, da je on tisti po gushah okroven kraljevič — ne pa kdo drugi. — Dekle je pridajalo resnobno, na smehljajoč se: »Zato se me ne boj — ne bom te poljubila.« — Omemu pa se je poznalo, da se tega ni preveč bal. — Prijel je dekle za roko ter jo pogledal k sebi. — Milora pa ga je porinila energično nazaj na ležišče, rekot: »Kaj pa misliš? Tale hiša je Margaritina!«

Tedaj se je Uskok zavedel iz svojega polgrada. Kakó sem pa zašel sem? — »Iz boja zna.« — Takol Resi Saj sem v Frankopanskem si se rešil po morju. — Na to si je poglavar pokrtil obraz z dlanjo: »Iz boja! Iz neupšehal iz porazal! — Milora je menila, da joče, in zato se ji je jako smilil. — Stiskala se je k njemu, da bi ga tolažila: »Ne žaluj! Bodi mož! Ne jokaj! Vidiš, da tudi jaz ne jočem. Jej pa pij! Pripravila sem ti dobro pojedino.«. Reki je prinela predenj, kar je bila le zanj skuhala in spokla, držala je sklado na kolenih, med tem ko je on ležal jedel, ter se je radovala, kako poželjivo pozira nčone jedi, kako se prazni sklado do dna. Potem mu je dala piti vina iz putrika (»buce«). Nato mu je sedla k nogam, vzela njegova kolena med svoje roke ter mu dejala: »Zdaj pa le povej, kaj se ti je primerilo!« — Uskok se je oprl na komolce ter rekel: »Nemci in Lahi so prišli nad nas s tisoč ladjami; mi smo imeli samo sto čolnov. Njihove so bile galere, naše pa le barčice. Bilo jih je dvajset proti enemu. (Dajaj).

— Res je bil na zelo dobrem mestu: glava mu je smelala ob utripajočem ženskem srcu. — »Margarita« je zajel uskočki poglavar. — »Naj bo »Margarita« če si ti Lepi Marke«. — Vzbujajoči se mož si je zares lehkó domisljal na tistem kraju, da je on tisti po gushah okroven kraljevič — ne pa kdo drugi. — Dekle je pridajalo resnobno, na smehljajoč se: »Zato se me ne boj — ne bom te poljubila.« — Omemu pa se je poznalo, da se tega ni preveč bal. — Prijel je dekle za roko ter jo pogledal k sebi. — Milora pa ga je porinila energično nazaj na ležišče, rekot: »Kaj pa misliš? Tale hiša je Margaritina!«

Tedaj se je Uskok zavedel iz svojega polgrada. Kakó sem pa zašel sem? — »Iz boja zna.« — Takol Resi Saj sem v Frankopanskem si se rešil po morju. — Na to si je poglavar pokrtil obraz z dlanjo: »Iz boja! Iz neupšehal iz porazal! — Milora je menila, da joče, in zato se ji je jako smilil. — Stiskala se je k njemu, da bi ga tolažila: »Ne žaluj! Bodi mož! Ne jokaj! Vidiš, da tudi jaz ne jočem. Jej pa pij! Pripravila sem ti dobro pojedino.«. Reki je prinela predenj, kar je bila le zanj skuhala in spokla, držala je sklado na kolenih, med tem ko je on ležal jedel, ter se je radovala, kako poželjivo pozira nčone jedi, kako se prazni sklado do dna. Potem mu je dala piti vina iz putrika (»buce«). Nato mu je sedla k nogam, vzela njegova kolena med svoje roke ter mu dejala: »Zdaj pa le povej, kaj se ti je primerilo!« — Uskok se je oprl na komolce ter rekel: »Nemci in Lahi so prišli nad nas s tisoč ladjami; mi smo imeli samo sto čolnov. Njihove so bile galere, naše pa le barčice. Bilo jih je dvajset proti enemu. (Dajaj).

PRILIKA za BOŽIČ

Toplo priporočamo:
da primerjate kakovost in cene
in da si ogledate naša okna in naše napise

ÖHLER

TRST, CORSO VITT. EM. III. 16

RAZGLAS.

V pondeljek dne 18. decembra 1922 ob 10. uri dopoldne se bo vršila na ilcu mesta, v Mariboru, Milnska ulica št. 15

prostovoljna javna dražba.

Proda se hiša z vrtom. V hiši se vrši stara gostilniška obrt — poprej znana »Šotaričeva gostilna.«

Najnižja ponudba znaša 2 milijona jugoslovanskih kron. Ponudniki morajo pred začetkom dražbe položiti 10% varščine. Hiša se proda tudi pred dražbo, ako to kupec želi. Natlačnejše podatke glede dražbe nih pogojev, obsebnosti objekta itd. dajeta sodni komisar dr. Franjo Firbas, notar v Mariboru ter zastopnik lastnika dr. Franjo Rosina, odvetnik v Mariboru. (763)

Trgovsko-obrtna zadruga v G. iei

reg. zadruga z neom. jamst. v likvidaciji v Gorici sklicuje po podpisnem likvidacijskem odboru, ker je bil na dan 10. decembra 1922 sklican občni zbor nesklepčen v smislu § 35 zadrughih pravil drug

občni zbor združnikov

v nedeljo, dne 24. decembra 1922 ob 10. uri predp. v prostorih Podružnice Ljubljanske kred. tne banke v Gorici, Trgovski dom, I. nadst. (Corso Verdi 24)

- z istim dnevnim redom:
1. Poročilo likvidacijskega odbora.
 2. Poročilo nadzornišva.
 3. Potvrjenje le nih računov za leto 1921.
 4. Volitev nadzornišva.
 5. Razprava in sklepanje o morebitnih predlogih posameznih članov.

Ta občni zbor bo sklepal brezpogojno, brez oziira na višino zastopane deležne glavnice.

GORICA, dne 11. decembra 1922.

Likvidacijski odbor
Trgovsko-obrtna zadruga v Gorici
r. z. z. d. z. v. l.

MESEČNI SEMNJI

Železniška postaja Trst-Gorica
Automobilna zveza Trst-Vipava
se vršijo vsakega 4. dne meseca.

(v februarju ostane stari semnji na 3. sv. Blaž)

SEMNI
za konje, govejo živino prešice in drugo živino

kakor tudi
KRAMARSKI SEMENJ.
Prvi semnji se vrši 4. januarja 1923.

(753) Županstvo Dutovlje.

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah

ALOJZIJ POVH

Trst, Piazza Garibaldi št. 2

(prej Barriera)

Najvišje cene plačujem za

K O Ž E

kun, zlatič, lisic,

dihurjev, vider, jaszbecov, mačk,

veverik, krtov, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10

II. nadst. vrata 16

Sprejemajo se pošiljate po pošti

PODLISTEK

Igralec, ki dobiva.

Spisal Mavricij Jokai

Iz madžarskega izvirnika poslovenil
Ivan Košičal

— V temi je morala Milora tipati sem in tja, preden je zlezla doli po stopnicah ter našla vrečo s moko, na katere je lehkó položila na pol mrtvega Marka. Boljšega ležišča za enkrat ni bilo tu zanj. — Potem je užgala bakle ter pogledala na okrog v temo. V enem kotu je odkrila posušene ovčje kože; iz tih se napravilo dobro ležišče. — Glavna reč pa je: narediti ogenj; otrplemu možu je nemara tega zelo treba. Toda v kleti je nevarno narediti ogenj, prvič zato, ker se potem hiša napolni s hudiči, drugič pa še bolj zato, ker se klet napolni z dimom — okna pa so po zimi vedno zaprta. — Domislila se je, da ima ta grajska klet še eno znamenito skrivnjenje: majhno volino s kapnik, katere dimnik drži gori na dvoješče in se končuje v vodnjak — ta (dimnik) se ne more zamažiti. — Čudovito stanovanje! Koš da so ga zgradili čarovnice. Tale skupina tu je prava postelja z zaveseami, vse iz kapnikov — to bo dobro ležišče za Uskoka. Spalnica za kneza, vojvodo! Kadar je naoravljen dober ogenj, so vse člene kakor prevlečene z zlatom in srebrnom; kamniti stebri in zastori so prosvetli kakor kristal. In vrh tega je jako dobro, da je votlina po zimi gorka. — Ali bi se dekle upalo ob drugem času samo biti na tem kraju? Pa še z možem? Res, da je tisti mož bil njaj ožero mldev. — Kako bi se

mu moralo vrniti življenje? — Milora se je pripognila k Uskokovim nogam ter začela odvezovati fermenje na opankah. Opanke so bile na pol strgane, jermenje premočeno — težko jih odvezuje človek, ki se tega ni naučil. — Potlej mu je bilo treba sleči zmoceno obleko. — Ali se dekle tega ni sramovalo? Saj je bil marmornat kip, ki ga je razkrivala! Hotela ga je oživiti. Le širokoga usnjatega pasu se ni upala dotekniti. — Potem se je pričelo hudo delo: jela je z vinskim cvetom in s kosmato odeljo, potlej s svojimi električnimi dlannji drgniti in črtati zamrlega, otrplega človeka, vdihovati sapo v njegova odprta usta, a takó, da se niso njena ustna dotikala njegovih; potem se je sklonila nadenj ter prežala, kakó se vrača barva življenja na obličje, kakó bje srce, kakó se srti spreminja v krotko spanje. — Ze spi. Globoko spanje. Smrtno je utrujen. — Milora sedi poleg njega tako mirno, kot da bi stregla bolniku v domači hiši. Premočena oblačila je raztegnila po kamenih, da se posuše.

— Pažnja dobre gospodinje se mora raztegniti na vse. Med tem ko dragi bolnik spi, se ona tiho izmuzne od njega, gre v svojo sobo gori in prinese od tam cel svežerj raznih reči, ki jih bo oni kmalu potrebovali, ko se vzbudi: volneno odeljo, da se odene, ital.; potem se obrne k oglašitvi, skuba in speče razne jedi, da nčide mož, ko se prebudi, vse pripravljeno. — Ne more utakniti, da se konča spanje; brž ko naredi spet jnak kretanje, kot da bi se vzbujal, vzame Milora čašo s kadecim se punčem, vzdigne mladničvo glavo ter ga prisili, da poizkuša prvi požirek. — Nato popije bolnik vse punč. — sedaj žele pogleda okrog sebe in vpraša: »Kje sem?« — Na dobrem kraju.

Kakor smo poročali pred časom priredili mlad. društvo "Prosveta" iz Trsta (MDP — Sv. Jakob) za božične praznike, t. j. v soboto 23. t. m. točno ob 8½ zv. pod gostoljubnim pokroviteljstvom bratskega društva "Omladine" v veliki dvorani "Trgovskega doma" v Gorici dramsko predstavo, za katero vlada že sedaj veliko zanimanje in pričakovanje — in to ne le samo pri gorški mladini temveč tudi pri vseh onih, ki se zanimajo za delovanje mladine v zadnjem času.

Dram. odsek tržaške mladine nastopi ob tej priliki s krasno dramo Pittanti-ja: "Volkovi" enodejansko, katere snov je vzeta iz ruskega življenja in katero je ta odsek prvi spravljal na naš gledališki oder. Po kratkem odmoru ji bo sledila P. Cizmer-jeva: "Maska satana" drama v enem dejanju, katero smo videli že po vseh boljših odrih podano z najlepšim uspehom. Snov je vzeta iz gledaliških krogov in nam kaže umetno igro v igri, ki drži gledalca skozi vse dejanje v napetem pričakovanju. — Kratko vsebino obeh dram prijavimo v nedeljski številki lista.

Opozorjamo ponovno naše Goričane in bližnjo gorško okolico — in prav posebno še mladino — na to prireditve, katere vzporeditve bi ne smel v ugodnem času božičnih praznikov nihče zamuditi in si kratiti užitek, kateri nam je manjkal že precej časa.

V soboto pred božično vigilijo torej vsi v "Trgovski dom" v Gorici.

Stanjel, v nedeljo, dne 17. t. m. takoj po sv. maši bo v prostorih društva "Stanjel" predavanje o "Gnojenju in drugih kmetijskih naukih".

Avtomobilski črte. Gorica — Postojna: Avtomobil, ki odhaja iz Gorice ob 16.30, bo vozil od 15. t. m. dalje samo do Vipave, in ne do Postojne. Odhod iz Vipave proti Gorici ob 7. Sicer ostane urnik neopremenjen. V Postojno odhaja avtomobil iz Gorice ob 6.50 ter odhaja iz Postojne proti Gorici ob 14.45.

Črta Gorica — Čepovan funkcionira vsak dan v popolno zadovoljnost občinstva. Upamo, da bo ravnanje pošte čim prej poverilo postno službo avtomobilu.

Iz Gorice odhajajo avtomobili po sledečem urniku: v Postojno ob 6.50; v Cervinjan ob 7.30 in 17.30; v Rubije — Gorisko ob 12. 15. Dalje vsak dan razen ob nedeljah: v Kormin ob 12; v Kojako — Dobrovo ob 13; v Čepovan ob 14; v Kormin — Čedad ob 16; v Ajdovščino — Vipavo ob 16.30.

Književnost in umetnost

JADRANSKI ALMANAH. — Vseled žel, izraženih od raznih strani, je naša založba naročila nekoliko vezanih izvodov Almanaha, in to predvsem za knjižnice in ljubitelje lepe knjižice. Vezana je v platno, prevlečena z originalno risbo Bucika. Vezani izvod so v omenjenem številu že na prodaj po 10 L pri Štoli v Trstu, Via Milano 19 in pri KTD v Gorici. Zato prosimo naša društva, na si jih čimprej oskrbijo, ker se na poznejša naročila ne bomo mogli ozirati. — Naša založba v Trstu.

O Simona Gregorčiču priobčuje Jadranski Almanah lepo študijo izpod peresa bivšega urednika Ljubljanskega Zvona, dr. Glonarca, ki je važna predvsem za to, ker izvedemo iz nje prvič o nesrečni ljubezni Dragojli Milekove do goriskega pesnika in o njenem vplivu na njegovo subjektivno liriko. Podatke je dr. Glonar našel v Dragojlinih pisnih Cimpermanu, ki jih hrani ljubljanska državna knjižnica. Milekova je službovala kot učiteljica najprej v Kobaridu, nato pa v Smarju pri Jelsah, kjer je kapitanov Antona Askerc. Glonarcjeva odkritja so neprecenljive važnosti za presojo Gregorčičeve ljubavne lirike in važen list naše slovenske zgodovine. Naš največji primorski pesnik nam je tako postal vse bližji, dražji, njegova srčna drama vse umilnejša in s ponosom bo naše ljudstvo bralo, kako Čeh Střibrný ocenjuje in prištevja Gregorčiča največjim svetovnim lirikom.

Krajno ime nosilce. — V času, ko spreminjajo in pacijo pristno slovenska imena naših krajev, prihaja kot nalašč izredno zanimiva in poučna razprava, ki jo je priobčil v Jadranskem Almanahu dr. Henrik Tuma, kot plod dvajsetletnega študija. Tuma trdi, da so bili Slovenci v teh krajih še pred Rimljani, in da je torej trditve, da so prišli naši pradedje sem v VI. stoletju netočna in neresnična. Na podlagi slovenskih krajevnih imen dokazuje Tuma, da so bili Slovenci od pamtiveka nastirji in poljedelci, a vse vesti o njih da so poltačila tuja, bojevitost plemena: Obrl, Rimljani, Longobardi, Nemci. Soča in Nadiža sta po Tumovem mnenju slovenski imeni in tako tudi cela vrst imen gorskih grebenov, prelazov in dolin (ronki, "čamar", "čajta", "člopič" itd.). Slovenci so seali daleč na Tirolsko in v Furlanijo, njih zadnji sledovi so izginili tam šele tekotom XVII. in XVIII. stoletja. Svojo učenost, a poljudno pisano razpravo, ki bo vzbudila mnogo pozornosti in odpora pri naših in tujih jezikoslovcih in zgodovinarjih, končuje dr. Tuma s sledečimi besedami: "Evronska kultura je bila ustvarjena iz poljedelstva Praslavianov. Nima tako pristne in krepke ne Grk, ne Rimljan, ne German. Njih zmagovalne čete so se okoristile z bogastvom, znanjem in čustvovanjem slovenskega poljedelca, le tako je bila mogoča višja kultura. Kajti kultura ne more biti drugega nego plod zveze človeka s prirodo — v delu. Zato je gotovo, da hrani jedro evropske kulture v sebi tudi slovenske prvine!"

Jadranskega Almanaha je bilo v komaj 14 dneh razprodanih že 600 izvodov. Je to uspeh, kakor ga more beležiti malokatera slov. knjižica v tako kratkem času. Bogata vsebina nudi vsakemu nekaj, tako da jo s pridom in užikom berejo vsi sloji. Tudi jugoslovanske časopise je Almanah iskreno pozdravilo kot lep dokaz kulturnega dela in tvorine naše naroda ob Adriji. Zato bi ne smelo biti slovenske družine, ki bi ne imela Jadranskega Almanaha Rojaki, segajte pridno po njem!

O mlekarstvu in sirarstvu je napisal znani strokovnjak M. Klavžar v Jadranskem Almanahu sila poučno in važno razpravo, preko katere ne bi smeli nihče, ki mu je gospodarstvo ozdravljenje naše dežele pri srcu. Pisatelj na drobno opiše položaj mlekarstva v Julijski Krajini in podaja praktične načrte glede moderne preureditve mlekarne, sirarne in smotne razprodaje, o katerih želimo le, da bi se čimprej izvedli. — O novih poljedelskih kulturah pa poroča Just Ušaj (tudi v Jadranskem Almanahu) in priporoča sajenje tobaka, pridelovanje konoplje in vrh za pletenje in končno pridelovanje zdravilnih rastlin. Obe razpravi našim kmetovalcem toplo priporočamo, zakaj "Časi se izpreminjajo, doba preletja dobo in gorje mu, kdor ostane zadaj".

Gospodarstvo

JUGOSLOVENSKA ZUNANJA TRGOVINA

Carinska statistika jugoslovanske zunanje trgovine je končala pred kratkim pregled uvoza za prvo četrtletje t. l. in pregled izvoza za prvih 9 mesecev t. l.

V prvem četrtletju t. l. je bil trgovinski promet z inozemstvom nastopen: Uvoz: 192.273.148 kg, 378.169 komadov in 1475 kubnih metrov v skupni vrednosti 1.232.805.206 dinarjev. Izvoz: 364.675.619 kg, 278.690 komadov in 11.790 kubnih metrov v skupni vrednosti 721.932.638 dinarjev. — V prvem četrtletju lanskega leta pa je znašal uvoz 145.720.041 kg, 425.057 komadov in 17.166 kubnih metrov v skupni vrednosti 1.014.062.758 dinarjev.

Ker komadi in kubni metri pri uvozu ne igrajo velike vloge, zaradi male vrednosti, ki jo predstavljajo, se more torej sklepati, da je jugoslovanski uvoz v prvem četrtletju t. l. po količini narasel.

Izvoz v prvih devet mesecih 1922, v primeri z izvozom prvih devet mesecev 1921, je bil nastopen:

	Po količini:	1921.
ton	1.592.897	1.303.241

	Po vrednosti:	1.668.780.729
Din	2.460.077.610	

Po količini je narasel izvoz v prvih devetih mesecih t. l. proti isti dobi 1921, za 22% odstotkov, a po vrednosti za 47% odstotkov.

V mesecu septembru samem je znašal izvoz 150.905.473 kg in 220.074 komadov v skupni vrednosti 265.696.868 dinarjev (lani v septembru 201.380.884 dinarjev). Med glavnimi izvoznimi predmeti so bili v septembru t. l. (kakor smo že poročali): konoplja, gradbeni les, goveda, meso in mesni izdelki, jajca, svinje, drobnica, cement, sir, tanin, moka, konji, izkopane in rude, les za kurjavo, perutnina itd.

Udeležba tujih držav pri jugoslovanskem izvozu v septembru je bila nastopna:

	dinarji	odstotki
Avstrija	76.495.198	28,79
Italija	53.526.886	20,15
Čehoslovaška	26.052.382	9,81
Madžarska	18.655.951	7,02
Švica	17.387.456	6,54
Francija	17.108.018	6,44
Nemčija	14.770.948	5,56
Grčija	13.327.682	5,07
Turčija	7.081.644	2,67
Egipt	2.905.938	1,09
Ostale države	18.324.765	6,91

Skupaj 265.696.868 100,00

VELIKA PASIVNOST NEMŠKE ZUNANJE TRGOVINE

Padajoča valuta pospešuje izvoz. Tako se je bilo opazilo v Nemčiji, da je s padanjem marke, katerega ni v enakem razmerju dohajalo dviganje cen, raste v velikih industrijskih državah, zlasti v Angliji in Franciji, strah pred nemško konkurenco na svetovnih trgih. Nemčija je izvažala ogromne količine — a kljub temu je ostajala nemška trgovinska bilanca pasivna. Tako zvana valutna konjunktura namreč Nemčiji ni prinašala koristi, ker je šlo njeno blago pod ceno v inozemstvo. To dejstvo, nadalje letošnje katastrofalno propadanje nemške denarne vrednosti, ki povzroča neorientiranost v gospodarskem življenju in vedno bolj otežuje nabavo inozemskih sirovin, je moralo roditi slabe posledice, ki jih je opazili v hrani večjega dela nemške industrije in v padanju izvoza tudi po količini.

Nemška trgovinska statistika za oktober izkazuje uvoz 55,5 milijona q v vrednosti 531,7 milijona zlatih mark in izvoz 15,4 milijona q v vrednosti 289,9 milijona zlatih mark. Značilno je, da je proti mesecu septembru narasel uvoz za 7,2 milijona q v vrednosti 109,9 milijona zlatih mark, a izvoz padel za 0,5 milijona q v vrednosti okoli 1 milijona zlatih mark. Predvsem je narasel uvoz črnega premoga, potem uvoz železnih sirovin, železnih polfabrikatov in fabrikatov. Uvoz tekstilnih sirovin in fabrikatov je deloma dalje nazadoval. Narasel je dalje po količini uvoz rži, riža, kave, kakaovih zrn, superfosfatov, mineralnih olj itd. Izvoz je narasel samo pri nekaterih fabrikatih, med drugimi pri bombažnih tkaninah, barvah in barvnih predmetih, kemikalijah, igračah, strojih. Izvoz skoro vseh ostalih izdelkov pa je nazadoval, med drugim v zlasti veliki množini izvoz soli, piva, gradbenega lesa, kalijeve soli, pohištva itd.

Zaradi padca izvoza in povečanja uvoza se je pasivnost nemške trgovinske bilance zelo povečala: od 131 milijonov zlatih mark v septembru na preko 240 milijonov zlatih mark v oktobru. Od početka 1922. do vključno oktobra t. l. se more računati s pasivnostjo v znesku okoli 1 in tri četrtino milijardo zlatih mark. Podobno je, da je pasivnost nemške trgovinske bilance narasla v isti meri tudi v novembru. Nemška zunanja trgovina se kljub veliki industriji rapide približuje avstrijskemu vzgledu. Stabilnost nemške marke, ki pa je, kakor vsa znamenja kažejo, še daleč, bi zboljšala tudi položaj nemške zunanje trgovine.

Olajšave za prevoz vina v Jugoslaviji. Od 1. decembra 1922. velja na jugoslovanskih državah železnica za izvoz vina v inozemstvo nova tarifa, ki je za 50% nižja kot navadna. Te olajšave pa veljajo le za pošiljke od 10 hl dalje.

Novi jugoslovanski uredba o devizah. Jugoslovansko finančno ministristvo namerava zbrati in izdati vse postavne določbe o prometu z devizami. Ob tej priliki se namerava tudi odpraviti razne nejasnosti in nepopolnosti. Po dosedanjih vesteh ostanejo stari predpisi v veljavi in ni pričakovati nikakih novih olajšav. Vendar pa se sodi, da se bodo količine za uvoz dovoljenega blaga, za katero se bodo uvoznikom dajale devize, nekoliko zmanjšale.

Nekaj Idrijske cerkvene zgodovine

Stanovanje duhovnov.

Prvotno stanovanje za rudniškega kapelana je bila hiša nasproti cerkve sv. Trojice hiš 58. Sedaj je vsa prezidana in predelana, prvotno je bila le mala hišica. Popravljal in nekoliko prenovil jo je kapelan Jernej Singer, ker je potem prošil, naj se mu prizna zato mala odškodnina, ko se je izselil na Bled. V tej hiši je edini duhovnik idrijski bival skoraj 100 let, do 1608. Takrat so se preselili v erarično hišo št. 319, sedaj čipkarska šola. To se razvidi iz dopisa z dne 25. 10. 1619, v katerem današnja dvorna kamora tukajšnjemu vodstvu naznana, da je bivši uradnik Fridrik Igel v računu leta 1608. preveč dejal 90 gl. med stroške, ko se je kupiše premeščalo.

— beim Vertauschen des Pfarrhofes. — Vsa zadeva naj se pojavi in popraša pri cerkvenih ključarjih.

Erarična hiša št. 319 je zelo stara rudarska hiša. Nad hišnimi vratni ima vsekano letnico 1545. Ko so se preselili na to stran Nikove kopat živo srebro, so nastale hiše v brantu in ob Nikovi. Bile so male, enonadstropne visoke hiše, skoraj vse enake. Po potrebi so katero zvisali ali prezidali, da ima sedaj drugo obliko, a nekaj jih stoji še prav v prvotni zunanosti. Tudi št. 319 so morali za eno nadstropje vzdigniti, ko so bila ustanovljena mesta župnika in 2 kaplanov. Za dva duhovna je še zadostovala prvotna hiša, za tri ne, ker je bila potrebna tudi župniška pisarna in arhiv. Zato so prvo nadstropje nakazali župniku za stanovanje in poslovanje, po dve sobi pa kapelanoma v drugem nadstropju.

V tej hiši je stanovala rudniška duhovščina 300 let. A hiša ni bila prikladna za župnišče. To so občutili posebno zadnjih 50 let. Predaleč je bila od cerkve, tesno na ulico zidana in neprijetna v hrib. Radi tega se je ves vršil iz ceste slisal v pisarno, da je motilo občevanje s strankami, nabiral se prah ob vetrovnem vremenu, sonce ni nikoli prisijalo v prostore; obenem je bil prostor premajhen in temen, zelo vlažen in za arhiv ni bilo priprave sobe. Že knezoškof Wolf je hotel na svoje stroške zidati novo župnišče. Naročil je bil dekanu Rešu, naj dobi pripraven prostor, a ga ni mogel dobiti. Pri vsaki karanci vizitaciji se je popražalo, ali ni mogoče dobiti kakšne druge erarične hiše?

Dekan Kogoj je bil večkrat opozorjen, naj ne zamudi kakšne prilike, da se drugam preseli, a odgovoril je, da je že preselil, da bi prevzel tako sitnost. Leta 1883. mu je skoraj ponudil minister Falkenheim, a je prejel mišljaj.

Takratni voditelj rudnika Ivan Novak (1882-1891) je bil sam izobren stavbenik in prenovil več pri rudniku, se je zavzel za novo župnišče. Nameraval je kupiti sedanjo Trevnovno hišo z vrtno poleg župne cerkve in tam napraviti novo moderno župnišče, da bi se po hodniku zvezalo s cerkvijo. A bil je prestavljen v Pribram za predstojnika ožidnemu rudniku. Pri odhodu je obžaloval, da ni ostal še eno leto v Idriji, tu bi bil izvršil novo župnišče.

Leta 1896. je dekan Kogoj umrl in isto leto se je minister Gautsch pritožil dr. G. dem Pfarrarchiven auf dem Lande nicht die gehörige Sorgfalt verwendet werde, man solle trockene und feuersichere Lokale anstreben. Tedaj v župniščih naj bi shramba za matice in važne spise na suhem prostoru in zavaruje se proti ognju, da če tudi hiša zgori, arhiv se še vedno ohrani. Novemu (sedanjemu) dekanu je ob nastopu službe knezoškof dr. Mišija naročil: Hotel sem imeti v Idriji mladega dežana, ker je treba tam več stvari urediti. Tretja točka je bila "novo župnišče". Treba se bo v ogenj podati z ministrstvom. Prileten duhovnik bi se tega zbal, koliko boste Vi dosegli na veva, a pričeti bo treba akcijo, da se zadeva v tir spravi in enkrat doseže.

Najprimernejše božično in novoletno darilo je

Jadranski Almanah
za leto 1923

broš 6.60 L, vez. 10.— L

Dobi se v Trstu v knjigarni Štoka, Via Milano 19 in v Gorici, v knjigarni KTD. V a Carducci št. 2.

IVAN BALOH:

Večerne misli

Surove psovke pridejo iz kmečkih in izobraženih ust. Kmetu pa samo to tolaži, da njegove ne pridejo v javen zapisnik.

Svet je velik in širok — s tem se je že mnogo tolažil, ki bi prišel rad sedaj v svoj majhen in ozki kraj nazaj.

Najbolj trdna blagajna ni varna, da se ne bi odprla, in tako tudi ne najbolj trdo srce, da se ne bi omečalo.

Molčeč jezik — ali ne v več odgovora, ali pa iz previdnosti noče.

Zavisti tvojega sovražnika ne boš bral na njegovem jeziku, ampak na obrazu.

Prava ljubezen se spozna šele — ob ločitvi.

Konec ima vsaka stvar, samo konca trpljenja ne bo nikdar.

Ti imaš hišo. Zapri vse odprline pri njej, kar jih ima, eni ne boš zaprl, ki se imenuje: bolest.

Vsak okov je težak, pa naj si bo zlat ali železen.

Borzna poročila.

Tuja valuta na tržaškem trgu

	Trst, 13. decembra 1922
cerške krome	—80.— —87.
avstrijske krome	—0275 0325
čehoslovaške krome	62,50 — 63.—
dinarji	24,30 — 24,60
lejl	11,75 — 12,50
marke	—24.— —26
dolarji	20,10 — 20,95
francoski franki	141,26 — 142.—
švicarski franki	378.— —382.—
angleški funti papirnat	92,90 — 93,40

	Trst, 13. decembra 1922
Jadranska banka	129
Cemilich	839
Dalmatija	946
Gerolimich	1411
Libera Trstina	410
Lloyd	1500
Lusina	669
Narionich	135
Oceanica	115
Premuda	340
Trpčevich	279
Ampela	582
Cement Dalmatija	523
Cement Spalato	295

Naročalte in šlite
„EDINOST“

Velika zaloga vina, Zganja in likerjev

JAKOB PERHAUC

ustanovljena leta 1878

Trst, via S. T. Xydias št. 6, telefon 2-86.

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristni istrski tropljavec, krasni brinjevec in kranjski slivovec.

Lasni izdelki: Šumeča vina kakor šampanjec, sumeti istrski refošk Lacrima Cristi in druga.

Specializirani: Jajšji konjak in Crema marsala ter raznovrstne likerji in sirupi, kakor pristni malinovec in drugi.

POHIŠTVO.

NOVI BONONI: poročne sobe, solidno, slavonsko delo, javorjeve, črtnjeve, jeserove, mehanjeve, hrastove L 1500, naslonjaci L 48.—, železne postelje s kovinsko vzmetjo L 15.—.

TURK, Via S. Lazzaro št. 10.

VELIKA IZBERA

Za pošiljke na deželo najboljša, brezplačna embalaža.

Insertirajte v „Edinosti“

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v Trstu.

Vogel via Valdirivo 27 — Via 30 ottobre 11

Izvršuje vse bančne posle.

Kupuje in prodaja raznovrstne tuje valute. — Prodaja in kupuje jugoslovanske krome. — Izvršuje nakazila SHS kron v Jugoslavijo.

Sprejema SHS krome na obrestovanje po dogovoru.

Vloge na knjižice v Lirah obrestuje

po 3 3/4 % netto

Vloge na tekoče račune po 4 1/2 %

Vezane vloge obrestuje najugodnejše po dogovoru.

Glavni sedež banke: LJUBLJANA.

Podružnice: Gorica, Maribor, Celje, Kranj, Ptuj, Brežice, Novisad, Sarajevo, Split, Metković.

Dejniška glavnica in rezerve: SHS kron 150.000.000.—.

Tel. št. 5-18. Uradije od 9 do 12 1/2, in od 14 1/2 do 16.

TVRDKA GELOSA BENIAMINO & FIGLI

POHIŠTVO

lastnega izdelka v vsakem slogu. — Velika izbira popolne opreme za hiše, pisarne in gostilne. Brezkonkurenčne cene.

Trst — Viale XX. Settembre 35 — Trst (palača eden)

Telefon 34-34 bis

(87)

Telefon 34-34 bis

JADRANSKA BANKA

CENTRALA TRST

Dejniška glavnica L 15.000.000 Rezerve L 5.100.000

Podružnice: Opatija, Zadar, Dunaj.

Afilirani zavodi: Jadranska Banka Beograd in njene podružnice: Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegovići, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Novisad, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.

NEW-YORK: Frank Sakser State Bank.

VALPARAISO: Banco Yugoslavo de Chile.

Izvršuje vse bančne posle.

PREJEMA VLOGE

na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 3 3/4 %.

Na odgovor vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi v Trstu:

Via Cassa di Risparmio št. 5 — Via S. Nicolò št. 9.

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posloje od 9.30 do 12.30 in od 14.30 do 16.